ҚИШЛОҚ ҲАҚИҚАТИ

КУНДАЛИК ИЖТИМОИЙ-СИЁСИЙ РЎЗНОМА

1991 йил 20 ноябрь
ЧОРШАНБА
№ 224 (5.267).
Баҳоси 8 тийин.

1974 йил 1 январдан чиқа бошлаган ◆ Ҳафтада беш марта чоп этилади

АХБОРОТ

Ўн иккинчи чақириқ Ўзбекистон Республикаси Олий Кенгашининг саккизинчи сессияси

19 ноябрь куни Тошкентда Республика Олий Кенгашининг сессияси ўз ишини давом эттирди.

Мажлисни Олий Кенгаш раиси Ш. М. Йўлдошев олиб борди.

Ўзбекистон Республикасининг Президенти И. А. Каримов Совет Иттифоқининг ташқи қарзини тўлаш масаласида Ўзбекистоннинг тутадиган йўли тўғрисида ахборот берди.

Шундан кейин депутатлар мулкни давлат тасарруфидан чиқариш ва ҳусусийлаштириш тўғрисидаги қонун лойиҳаси муҳокамасини давом эттирдилар. Мазкур масала юзасидан халқ депутатлари В. А. Тараник, О. К. -С. Адаманов, К. Х. Бахриев, Г. Г. Кондратьев, А. М. Алиқулов, К. С. Сотиболдиев, Ю. Нишонов, М. Б. Худоёров, М. А. Тожибоев, А. А. Юсупов, В. Ғ. Исломбоев, В. И. Криворучко, Ж. Козоков, Х. Ш. Шарафуддинов, Х. Н. Луқмонов, У. М. Аҳмаджонов, Б. Раҳмонов, А. Полвонов сўзга чиқдилар.

Қонун тузатишлар ва қўшимчаларни ҳисобга олиб қабул қилинди.

Иқтисодий ислоҳот, бюджет сиёсати ва маҳаллий ўзини ўзи бошқарув комитетининг котиби М. М. Умарова ижара тўғрисидаги қонун лойиҳаси ҳақида маъруза қилди.

Маърузани муҳокама қилишда халқ депутатлари Т. Ҳатамов, З. Шарипов, Х. Фармонов, Б. Сериков, А. Х. Тошканбоев, М. А. Эгамбердиев, У. Маҳматмуродов, И. Қобулов, И. Ғ. Файзиев, А. Ю. Ершов, О. Мусаева, Б. Ж. Ҳакимов, В. А. Козлов, А. М. Сотволдиев, Х. Шукуров, Э. Шерматов, Ш. Т. Нусратов, Э. Ҳакимов, Ш. С. Нуриддинов, И. Файзуллаев, Ю. Д. Ирисов, А. Г. Машахопов, П. Зиёдов, Н. К. Матиброҳимов, Х. К. Эшонқулов, К. А. Маҳмудов қатнашдилар.

Қонун моддама-модда муҳокама этилганидан сўнг қабул қилинди.

Сўнг Ўзбекистон Республикасида ёшларга доир давлат сиёсатининг асослари тўғрисидаги қонун лойиҳасини кўриб чиқиш бошланди. Ёшларга доир сиёсат комитетининг раиси А. А. Аъзамхўжаев маъруза қилди.

Моддама-модда муҳокама қилиш чоғида халқ депутатлари А. Б. Емельянов, Р. Б. Мирхонов, К. Раимжонов, А. Носиров, И. Турсунов, Т. Б. Режапов, М. Юсупов, республика прокурори М. М. Мустафоев, С. Ғафуров, С. Мадаминов (Муҳаммад Солиҳ), А. Асқаров, М. Т. Зоҳидов, М. А. Ибодуллаев, Н. Ю. Тўраев, С. Т. Жўраева, М. Муродуллоев, В. М. Карабельников, Э. Ҳ. Ҳалилов, Ю. Э. Бурхонов, А. А. Қаландаров, И. А. Бибиков, А. Эржонов, У. Искандаров, Э. Ж. Боқибоев сўзга чиқдилар.

Олий Кенгаш сессияси ўз ишини давом эттирмоқда.

Ўзбекистон Халқ Демократик партияси Марказий Кенгашининг Пленуми тўғрисида

АХБОРОТ

19 ноябрь куни Ўзбекистон Халқ Демократик партияси Марказий Кенгашининг Пленуми бўлди. Ўзбекистон Республикаси Президентини сайлаш учун Ўзбекистон Халқ Демократик партиясидан номзод кўрсатиш тўғрисидаги масала кўриб чиқилди.

Ўзбекистон Халқ Демократик партияси Марказий Кенгашининг биринчи котиби М. М. Расулов мазкур масала юзасидан сўзга чиқди ва Ўзбекистон Республикаси Президентини сайлаш учун Ўзбекистон Халқ Демократик партиясининг раиси И. А. Каримов номзодини кўрсатиш тўғрисида таклиф киритди.

Мазкур таклифни муҳокама қилиш юзасидан бўлган музокараларда уруш ва меҳнат фахрийлари Қашқадарё вилоят Кенгашининг раиси С. Усмонов, Олмалиқ кон-металлургия комбинатининг бош директори В. Н. Сигедин, Мўйноқ балиқ саноати бирлашмасининг бош директори Т. Генжемуротов, Фарғона вилоят хотин-қизлар Кенгашининг раиси Ш. Мирзабоева, Ховос темир йўл узели бўлими партия ташкилотининг котиби С. Каримов, Тошкент шаҳар совети маҳалла комитетлари ишлари доимий комиссиясининг раиси Ш. Т. Темуров, Наманган давлат дорилмуаллимининг кафедра мудири И. Юсупов, Тошкент сиёсатшунослик ва бошқарув илмгоҳининг ректори М. И. Искандаров, «Туямўйингидрострой» тресги партия ташкилотининг котиби К. Исмоилов, Ўзбекистон Халқ Демократик партияси Балиқчи район Кенгашининг биринчи котиби С. Расулова, Ўзбекистон Халқ Демократик партияси Самарқанд вилоят Кенгашининг биринчи котиби С. А. Нишонов, Навоий кон-металлургия комбинати шимолий руда бошқармаси партия ташкилотининг котиби Т. Б. Айтбайларов, Ўзбекистон Халқ Демократик партияси Жиззах вилоят ташкилоти тафтиш комиссиясининг раиси М. Н. Иномов, Ўзбекистон Халқ Демократик партияси Марказий Кенгашининг аъзоси Н. Зайниев сўзга чиқдилар.

Пленум Ўзбекистон Республикасининг Президентини сайлаш учун Ўзбекистон Халқ Демократик партиясининг раиси И. А. Каримов номзодини кўрсатиш тўғрисида бир овоздан қарор қабул қилди ва Ўзбекистон Халқ Демократик партиясининг барча ташкилотлари ҳамда сайлаб қўйиладиган органларини бу қарорни қўллаб-қувватлашга ва унинг сайловолди кампаниясини ташкил этишда ҳар томонлама кўмаклашишга чақирди.

Пленум мазкур масала юзасидан қабул қилинган қарорда барча партиялар, ижтимоий-сиёсий, ҳаракатлар ва жамоат ташкилотларига мурожаат этиб, Ўзбекистон Республикаси Президенти сайловига тайёргарлик кўриш ва уни ўтказиш даврида фуқаролар тотувлигини таъминлаш юзасидан ўзаро келишилган ҳолда тадбирлар ишлаб чиқишни таклиф этади.

Пленум Ўзбекистон Халқ Демократик партияси Марказий Кенгаши котиби А. Х. Саидовнинг Ўзбекистон Республикаси Олий Кенгашида Ўзбекистон Халқ Демократик партиясининг гуруҳи тўғрисидаги низомни тайёрлашга доир ахборотини тинглади.

Шунингдек, Ўзбекистон Халқ Демократик партиясининг матбуот органи тўғрисидаги масала ҳам кўриб чиқилди. Пленум «Ўзбекистон овози» рўзномаси таҳририяти билан Ўзбекистон Халқ Демократик партияси Марказий Кенгаши сиёсий ижроия комитетининг рўзномани Ўзбекистон Халқ Демократик партиясининг ижтимоий-сиёсий рўзномасига айлантириш тўғрисидаги таклифини қўллаб-қувватлади. Р. Р. Раҳмонов рўзноманинг бош муҳаррири этиб тасдиқланди.

Шу билан Пленум ўз ишини тамомлади.

Ўзбекистон Республикаси Олий Кенгашининг VIII сессиясида

ЎЗБЕКИСТОН РЕСПУБЛИКАСИ ПРЕЗИДЕНТИ И. А. КАРИМОВ НУТҚИ

Ҳурматли депутат ўртоқлар!

Ўзларингизга маълумки, мамлакатдаги вазият тобора чигаллашмоқда ва у қандай оқибатларга олиб келишини олдиндан билиш қийин бўлмоқда.

Озиқ-овқат, саноат моллари билан, нормал турмуш учун барча зарур нарсаларни таъминлашнинг қатъий кафолати йўқлиги одамларни безовта қилмоқда.

Бошқарув воситалари қўлдан чиқарилганлиги, қаттиқ интизом ва тартибнинг йўқлиги, хўжалик алоқаларининг узилганлиги, корхоналар, ташкилотлар ва минтақалар ўртасида мажбуриятларни бажаришдаги тартибсизликлар Ўзбекистон аҳолисини ташвишга солмасдан қола олмайди.

Шу муносабат билан иқтисодий ҳамжамият тўғрисидаги Шартномани тузиш зарурлигини исботлаш учун қўшимча далил ва асослар келтиришнинг зарурати йўқ. Бу Шартнома шу йил 18 октябрь куни Кремлда имзоланган эди.

Биз мана шу муҳим ҳужжатни имзолашга қарор қилганимизда ғоят оғир иқтисодий тангликни фақат иқтисодий ҳамдўстлик шароитидагина бартараф этиш мумкин деган фикрга асосландик. Ҳозирги шароитда тангликдан ҳеч ким яккаёлғиз қутила олмайди ва иқтисодиётнинг тузукроқ ишлашини таъминлай олмайди.

Халқ хўжалигининг нормал, иқтисодий мустақил тузилмасини вужудга келтириш, айниқса озиқ-овқат ва аҳолига керакли моллар ишлаб чиқаришни йўлга қўйиш учун бизга камида 2—3 йил зарур. Мазкур Шартнома айни шу муддатга мўлжалланган.

Шундай қилиб иқтисодий Шартнома вужудга келган воқеликни акс эттиради. Мана шу янги ҳамжамиятга кирувчи давлатлар ўзларининг иқтисодий мустақиллигини биргаликда барпо этадилар. Шартноманинг ҳамма моддалари худди шу мақсадга қаратилган.

Иқтисодий ҳамжамият тўғрисидаги Шартноманинг ғоят муҳим хусусиятини алоҳида кўрсатиб ўтмоқчиман.

Унинг моҳияти мана шундан иборат: Шартнома ягона иқтисодий маконни вужудга келтиришнинг умумий шарт-шароитларини белгилайди ва Шартномада қатнашувчи мамлакатларнинг ўзаро алоқалари асосий қоидаларини қамраб олади. Энг муҳими шуки, Шартнома мустақил давлатлар ўртасидаги ўзаро муносабатларда сийқаси чиққан эскича сиёсий андозалардан ҳам, иқтисодий андозалардан ҳам воз кечади.

Республикаларнинг ҳақиқий мустақиллигини ва улар халқларининг миллий-тарихий анъаналари ҳамда хусусиятларини, ҳисобга олмайдиган эскича ёндошувларни қайтадан тиклаш муваффақиятсизликка олиб келиши муқаррар эканлиги эндиликда ҳаммага равшан. Шунинг учун ҳам иқтисодий ҳамжамиятда қатнашувчи барча давлатларнинг ягона иқтисодий макондан ва фойдали иқтисодий алоқалардан ўзаро манфаат кўришга интилиши табиийдир.

Ўзаро манфаатли хўжалик алоқалари асосида ягона бозорни шакллантириш— узоқ давом этадиган мураккаб жараён. Ҳали тер тўкиб ишлаш керак бўлади. Зотан, ҳар бир республика ягона бозорни вужудга келтиришдан чинакам манфаатдор бўлиши ва бу ишга салмоқли ҳисса қўшиши керак.

Умумий бозорни шакллантириш билан айни бир вақтда молларнинг ҳаракати йўлига тўсиқлар қўйиш мумкин эмаслиги Шартномада таъкидлаб ўтилган. Шу сабабли республикалараро битимларнинг бажарилмаслиги учун жуда қаттиқ жавобгарлик талаб қилиниши керак, акс ҳолда биз тартибсизликни тугата олмаймиз, Шартнома эса ўз моҳиятини йўқотади.

Агар бу иш амалга ошмаса, биз шунга мувофиқ жавоб чораларини кўрамиз. Барча маърифатли мамлакатларда шундай тартиб-қоида бор. Халқимиз айтганидек, ҳисобли дўст айралмас.

Ягона иқтисодий маконни вужудга келтириш — тўғри йўлдир. Аммо қиш яқинлашиб келаётган, бизга озиқ-овқат ва бошқа молларни етказиб бериш барбод бўлаётган ҳозирги вақтда биз ўз ички бозоримизни ҳимоя қилишимиз керак. Шу мақсадда энг муҳим турдаги маҳсулотларни четга олиб кетиш меъёрини белгилаб қўйишни кўзда тутаяпмиз.

Биз бу қоиданинг Шартномага киритилишига эришдик, чунки бу қоида бизга лоақал вақтинча бўлса ҳам четдан пул ёпирилиб келишини тўхтатиб қўйиш имконини беради.

Биз узоқ йўл босиб, катта-катта тўсиқлардан ўтиб, шу Шартноманинг имзоланишига эришдик. Жумладан, Ўзбекистон иқтисодий ҳамжамиятга аъзо бўлган давлатларнинг ижтимоий-иқтисодий тараққиёт даражаларидаги катта тафовутларни ҳисобга олиш зарурлиги тўғрисидаги жуда муҳим таклифни қаттиқ туриб ҳимоя қилди.

Натижада Шартномада маҳаллий тараққиёт ва аҳолини ижтимоий қўллаб-қувватлаш жамғармасини вужудга келтириш кўзда тутилган.

Иқтисодий Шартномадан Ўзбекистон кўрадиган манфаатларни узоқ таърифлаб ўтирмасдан, баъзи бир муҳим масалаларга тўхталиб ўтсам.

Иқтисодий ҳамжамиятнинг бюджети доирасида махсус жамғармалар билан бир қаторда табиий офатлар ва фалокатларнинг оқибатларини тугатишга мўлжалланган фавқулодда вазиятлар жамғармаси ташкил этилади. Бу ҳам биз учун мазкур ҳужжатда ифодаланган яна бир муҳим жиҳатдир.

Аниқ қилиб гапирадиган бўлсак, Ўзбекистон учун бунинг маъноси шуки, иқтисодий ҳамжамият тўғрисидаги Шартнома аҳдлашувчи барча давлатларнинг «Орол» дастурини амалга оширишда иштирок этишини кўзда тутади. Шу тариқа бу дастур умумиттифоқ дастури бўлиб қолади.

Ўйлайманки, бозор муносабатларининг кенгайиши одатдаги қатъий нарх-наво ялпи системасини йўққа чиқаришини исботлаш зарурати бўлмаса керак. Шу билан бирга ижтимоий жиҳатдан аҳамиятли бўлган энг муҳим турдаги маҳсулотлар рўйхати бўйича барқарор нархлар сақланиб қолади. Бошқа нархлар асосан талаб ва таклиф деган объектив қонун асосида шаклланади. Тузилган Шартнома эса мана шу ривожланаётган жараёнда барқарорликнинг муайян кафолати бўлиб қолади.

Охирги пайтда ишлаб чиқаришда ва савдода эркин нарх жорий этиш тўғрисида кўп гаплар бўлаяпти.

Шартнома эркин нарх белгилашга, биргаликда келишилган нархларга ўтиш сиёсати иқтисодий ҳамжамиятга аъзо бўлган давлатлар ўртасидаги ўзаро алоқаларни тартибга солишга замин туғдиради.

Агар шу Шартнома бўлмаганида, иқтисодий ишларимиз қай аҳволга тушишини тасаввур қилиш қийин эмас: ўз маҳсулотининг нархини ҳар ким ўзича ошириши, пулнинг ҳаддан ташқари қадрсизланиши ва иқтисодиёт батамом барбод бўлиши мумкинлиги аниқ.

«Нарх-наво можароси»да ҳеч ким ғолиб чиқмайди. Энг аввало аҳолининг кенг табақалари бунинг азобини тортган бўлур эдилар.

Хўжалик ялпи барбод бўлиши, пул системаси бутунлай издан чиқиб, ишлаб чиқариш муқаррар равишда тўхтаб қолиши хавфи юзага келмоқда. Мана шундай шароитда иқтисодий ҳамжамиятга аъзо бўлган давлатлар пул ва кредит сиёсати соҳасидаги ўз ҳаракатларини келишиб олиш зарур деган хулосага келдилар. Бу масалани тезлик билан ечиш зарур.

Агар биз пулни мустаҳкамлаш ва унинг қадрини сақлаб қолиш ҳақида келишиб ололмасак, у ҳолда биз нарх-навонинг янада ҳаддан ташқари кўтарилиб кетишидан, вагон-вагон пулларнинг бозорга чиқарилишидан қутила олмаймиз.

Нарх-навонинг ўсишини тўхтатиш ва сўмнинг қадрини мустаҳкамлаш учун самарали пул ва кредит сиёсати ўтказилиши лозим. Шу сабабли Шартномада захира тизими қоидалари асосида банк уюшмасини вужудга келтириш кўзда тутилган.

Банк уюшмаси таркибига иқтисодий ҳамжамиятга аъзо бўлган давлатларнинг марказий (миллий давлат) банклари ҳамда уларга хизмат қилиш учун тузиладиган давлатлараро пул чиқариш банки киради. Бунда биз банк уюшмасига топширадиган ваколатлар Ўзбекистоннинг манфаатларини асло чекламайди.

Иқтисодиётни молиявий жиҳатдан соғломлаштириш, мақбул бюджет-солиқ сиёсатини амалга ошириш соҳасида мувофиқлаштирилган чора-тадбирларни ўтказиш ҳам муҳимдир. Иттифоқ бюджетига фоиз ҳисобида ажратмалар беришга аввал қўлланиб келинган ёндошувлар самарасиз бўлиб чиққанлиги ва кўпгина республикалар ўзларининг тўлов мажбуриятларини бажармаганликлари маълум.

Бу масалада ҳаддан ташқари мураккаб молиявий вазиятларни рўкач қилиб кўрсатавериш мумкин, албатта. Бироқ бундай мураккабликлар ҳаммада ҳам бор. Иқтисодий ҳамжамиятнинг бюджет-солиқ сиёсатини белгилаш жараёнида ҳамжамиятга аъзо бўлган давлатларнинг маҳаллий тафовутлари, шароитлари ва хусусиятлари ҳар томонлама эътиборга олиниши кераклигини яна бир марта таъкидлаб ўтмоқчиман.

Хусусан бозор муносабатларига ўтиш шароитида Ўзбекистон ҳозирнинг ўзидаёқ меҳнат бозорини шакллантириш ва аҳолининг зарур ижтимоий кафолатларини таъминлаш каби жуда ўткир муаммога ҳақиқатан ҳам дуч келди.

Табиийки, бундай муаммоларни аввало давлатларнинг ўзлари ўз нуфус (демография), ижтимоий-иқтисодий ва миллий-тарихий шароитлари ҳамда хусусиятларини назарда тутиб, ҳал қилишлари керак.

Шу билан бирга шартномада иқтисодий ҳамжамиятга кирувчи давлатларнинг фуқароларини ижтимоий суғурта қилиш ва нафақа билан таъминлаш соҳасидаги ўзаро мажбуриятлар зарурлиги айтиб ўтилган.

Шартномада фуқароларни ишга қабул қилишда, меҳнатига ҳақ тўлашда, ижтимоий кафолатлар беришда уларнинг миллатига ва бошқа хусусиятига қараб камситишга йўл қўйилмаслик кўзда тутилган.

Бугунги кунда янги мустақил давлатларнинг **ташқи иқтисодий сиёсатини қарор топтиришда** кўпгина муаммолар пайдо бўлмоқда. Ҳозирги вақтда, мустақиллик шароитида ҳар бир республика халқаро иқтисодий муносабатларнинг мустақил объекти бўлиб қолмоқда ва ўз валюта сиёсатини ўзи белгиламоқда.

Аммо биз марказнинг шу масалалар юзасидан илгари республикалар билан келишмай қабул қилган фармонлари ва қарорлари оқибатларини ҳали ҳам сезиб турибмиз. Молларни четга чиқариш ва четдан мол олиш учун кўп миқдорда тўланадиган солиқлар ва бошқа чеклашлар бизнинг қўл-оёғимизни боғлаб турибди. Ўз халқимизнинг, ўз мустақил давлатимизнинг манфаатларидан бошқа манфаатларга бизни қарам қилиб қўйишларига энди йўл қўйиб бўлмайди.

Шу муносабат билан таъкидлаб ўтмоқчиманки, тузилган Шартномада молларни четга чиқариш ва четдан мол олиш учун божлар, солиқлар белгилаш ва уларни тегишли бюджетларга ундириб олиш тартиби билан боғлиқ бўлган ҳамма масалалар иқтисодий ҳамжамиятга аъзо давлатлар ўртасидаги махсус битимлар билан тартибга солиб турилиши келишилган.

Биз ҳозирдаёқ республикада божхона комитетини ташкил қилганмиз. Бу комитет республика манфаатларини ҳимоя қилиши ҳамда маҳсулотларнинг республика ташқарисига назоратсиз олиб чиқиб кетилишига йўл қўймаслиги ва божхона қоидаларига қатъий риоя этилишини назорат қилиб туриши лозим. Энг **муҳими, бундан буён божхоналардан тушган ҳамма маблағ Ўзбекистон бюджетига ўтказилади.**

Шартномада кўзда тутилишича, унинг қатнашчилари халқаро валюта фонди, халқаро тикланиш ва ривожланиш банки, тарифлар ва савдо-сотиқ бош битими, бошқа халқаро ташкилотлар ишида қандай иштирок этишини, ҳамжамиятнинг бошқа аъзолари билан биргаликда умумий аъзо бўлиш орқали ёки мустақил равишда қатнашишларини ўзлари танлаб оладилар.

Шу тариқа янги иқтисодий ҳамжамият Ўзбекистоннинг бошқа республикалар билан мустаҳкам, чинакам тенг ҳуқуқли ва ўзаро манфаатли ҳамкорлигига замин яратади. Бундан мақсад иқтисодиётни танглик ҳолатидан қутқариш ва барбод бўлаётган хўжалик алоқаларини қайта тиклашдир.

Шу билан бирга иқтисодий ҳамжамият тўғрисидаги Шартноманинг тузилиши дўст мустақил давлатлар ҳар томонлама ҳамкорлигининг бошланиши эканини таъкидлаш лозим. Бу Шартнома умумий иқтисодий маконда яқин йиллардаги ўзаро алоқаларнинг фақат асосий қоидаларини белгилаб беради.

Иқтисодий ҳамжамиятдаги ҳамкорликнинг энг муҳим қоидаларини амалга оширишнинг аниқ воситасига келганда, улар махсус битимларда ишлаб чиқилган ва мужассамлаштирилган. Шу битимлар устида олиб борилаётган иш яқинда тугайди.

Шу йил 4 ноябрь куни бу битимлар Давлат Кенгашида батафсил муҳокама қилингани сизларга маълум. Мана шу битимларнинг кўпгина лойиҳаларида марказчилик интилишларини яна тиқиштиришга уринишлар борлигини рўй-рост айтиш керак. Биз бунга қатъиян қарши чиқдик. Бизнинг таклифларимизни бошқа республикалар ҳам қўллаб-қувватладилар ва улар эътиборга олинди.

Юқоридаги гаплардан хулоса қилиб, вақт ғанимат эканини яна бир бор катта масъулият билан таъкидлаб ўтмоқчиман. Иқтисодий ислоҳотларни амалга оширишда йўл қўйилган сусткашлик ҳозирнинг ўзидаёқ бизга ўнглаб бўлмайдиган кўпгина талофот етказди. Бундан буён сусткашликка асло йўл қўйиб бўлмайди. Буни халқимиз кечирмайди, айниқса биз аъзо бўлиб кирмоқчи бўлаётган халқаро ҳамжамият буни англай олмайди.

Вазиятнинг ўзи, республиканинг иқтисодий ва ижтимоий аҳволи зиммамизга шундай вазифани юкламоқда. Бу вазифа бўлажак 1992 йилда барча зарур нарсаларни олдиндан кўзда тутиш ва аҳолини ҳам, Ўзбекистон халқ хўжалигини ҳам шу нарсалар билан таъминлаш эҳтиёжидан келиб чиқади.

Ҳурматли депутатлар!

Энди сиёсий Шартнома тўғрисида фикрлашиб олайлик. Август ойида бўлиб ўтган фитнадан кейин мамлакатдаги ижтимоий-сиёсий вазият тубдан ўзгарганлиги, шундан кейин Ўзбекистон ва бошқа республикалар ўзларининг давлат мустақиллигини эълон қилганлиги давлатлараро муносабатларни кескин ўзгартириб юборди.

Ново-Огаревода тузилган Иттифоқ Шартномаси лойиҳасини сизлар билан муҳокама қилиб, маъқуллаган эдик. Энди эса бу лойиҳа бизнинг назаримизда жиддий ва тубдан қайта кўриб чиқилиши зарур.

Ҳозирги вақтда август фитнасидан сўнг мамлакатда вужудга келган вазиятни ҳисобга олиб, Иттифоқ Шартномасининг янги лойиҳаси тайёрланди ва яқинда Давлат Кенгашида умумий тарзда кўрилди.

Охирги сиёсий Шартнома хусусида гап кетар экан, шуни ҳам таъкидлаб ўтиш керакки, унда олдинги лойиҳаларга нисбатан жиддий ўзгартишлар киритилган, кейинги воқеалардан, биринчи галда, ижтимоий-сиёсий ҳамда миллатлараро можароларни ҳал этишда орттирилган тажрибалардан жиддий хулосалар чиқарилган.

Лойиҳада иттифоқ қатнашчиларининг ваколатлари аниқроқ белгилаб берилган, янги Иттифоққа ССГ (Союз Суверенных Государств) деб ном бериш, яъни эски Иттифоқни суверен мустақил давлатлар конфедерациясига айлантириш тўғрисида таклифлар киритилган. Шартномада қатнашувчи давлатлар биргаликда бошқарадиган соҳалар рўйхати кенгайтирилган.

Лойиҳани ишлаб чиқишдаги сўзсиз ижобий ўзгаришларни қайд этиш билан бирга, ҳужжатни бундай таҳрирда ҳам бугунги кунда имзолай олмаслигимизни айтишга тўғри келади. Нима учун? Аввaламбор шунинг учунки, унда Ўзбекистон Республикасининг давлат мустақиллиги барибир тўла-тўкис эътиборга олинмаган.

Лойиҳани тайёрловчилар империячилик тафаккури сарқитларидан ва бирон соҳада бўлса ҳам эски буйруқбозлик марказини тиклаш истагидан бутунлай халос бўла олмаганлар. Баъзи бир принципиал муҳим масалаларга тўхтаб ўтаман.

«Асосий қоидалар» бўлимида Шартномада қатнашувчи давлатларнинг янги мақоми аниқ белгилаб қўйилиши керак эди. Аммо бу бўлимда Иттифоқни ташкил этувчи мустақил давлатлар ўз ҳудудларида тўла-тўкис сиёсий ҳокимиятга эга бўлишлари ҳақидаги бизнинг таклифларимиз ҳисобга ҳозирча олинмаган.

Шартнома лойиҳасида кўрсатилганидек, иттифоқдош давлатлар халқаро жамиятнинг тўла ҳуқуқли аъзолари бўлибгина қолмай, айни вақтда халқаро ҳуқуқнинг субъектлари ҳам эканлигини назарда тутаяпмиз.

Шартноманинг барча қатнашчилари Шартнома имзоланган пайтда улар ўртасида мавжуд бўлган давлат чегараларини сўзсиз тан олишлари кераклиги каби жуда муҳим қоида ҳам лойиҳада ўз аксини топмаган.

Ўрта Осиё шароитида биз бу масалани эътиборсиз қолдиришимиз мумкинми? Асло мумкин эмас.

Бу масалада заррача хатога йўл қўйиш Қорабоғ фожиасини юз карра катта миқёсда такрорлаши мумкин. Биз Ўш ва Фарғона фожиали воқеаларини сира ҳам унута олмаймиз. Шу сабабли иттифоқни ташкил этувчи давлатлар ўртасидаги чегараларни ўзгартириш фақат улар ўртасидаги битимга мувофиқ амалга оширилиши мумкин, деган сўзларни Шартномага қатъий қилиб ёзиб қўйиш зарур.

(Давоми 2-бетда).

Ўзбекистон Республикаси Олий Кенгашининг VIII сессиясида

ЎЗБЕКИСТОН РЕСПУБЛИКАСИ ПРЕЗИДЕНТИ И. А. КАРИМОВ НУТҚИ

(Давоми. Боши 1-бетда).

Ҳаётнинг ўзи буни ёзиб қўйиш зарурлигини тасдиқлаб турибди. Чегараларни ўзгартириш эҳтимоли борлиги ҳақида РСФСР Президенти матбуот шўъбасининг яқинда берган баёноти оз бўлмаса портлашга олиб келай деганини эсга олинглар. Масъулиятсиз сиёсат йўлига мустаҳкам тўсиқ қўя оладиган аниқ қоидани Шартномага киритиш зарур. Акс ҳолда жамият чегара можаролари ва бир-бирини қиришдан иборат урушлар гирдобига ташланиши мумкин.

Шартнома қатнашчилари иттифоқдаги ўз муносабатларини тенглик ва бир-бирининг ички ишларига аралашмаслик асосида қурадилар, деган қоида янги Иттифоқни ташкил этишнинг асоси, Шартноманинг энг муҳим шарти бўлиши керак. Бу қоида барча тенг ҳуқуқли халқаро Шартномаларга қўйиладиган энг оддий талаб бўлишига қарамай, у ҳам лойиҳада акс эттирилмаган.

Шу қоиданинг ёзиб қўйилмаслиги ўзаро шубҳа-гумон муҳитини қайтадан тиклашга асос беради, яъни «улуғ оға» ва «кичик ини» деган тушунчаларни пайдо қилади. Хуллас, Иттифоқ ғоясини обрўсизлантириб қўйиши мумкин бўлган империячилик онги сарқити яна қалқиб юзага чиқиб қолади.

Юқорида айтиб ўтилган фикр-мулоҳазалардан шу нарса кўринадики, Ўзбекистоннинг давлат мустақиллиги ҳеч бир масалада камситилмайдиган бўлиши учун Иттифоқ Шартномасини қайтадан ишлаб чиқиш зарур.

Сиёсий Шартномани имзолаш чоғида бизнинг энг асосий эътирозимиз шундан иборатки, аввало иқтисодий ҳамжамият тўғрисидаги Шартномани амалга ошириш борасидаги жами ишларни ниҳоясига етказиш лозим.

Бизга ва ҳаммамизга шу нарса равшан бўлиши кераки, сиёсий битимлар ва улар ҳақидаги гап-сўзлар халқнинг жонига тегди. Яна бир марта такрорлаб айтаманки, халққа аҳоли барча табақалари манфаатларини ижтимоий муҳофаза қилишнинг мустаҳкам кафолатлари зарур.

Пулнинг тез қадрсизланиб бораётганлигини тўхтатиб қолиш, қишдан омонэсон чиқиш учун у-бу нарсаларни қаердан ғамлаб олиш, ўзини ва фарзандларини энг зарур моллар билан қандай таъминлаш масаласи одамларни ташвишга солмоқда. Мана шу барча энг долзарб саволларга аниқ ва равшан жавоб топиш керак.

Шу сабабли ҳаётий муҳим бўлган ана шу масалаларни ҳал этишга доир амалий чора-тадбирлар рўёбга чиқарилгандан кейингина ушбу Шартномани имзолаш тўғрисида гапирса арзийди ва ўйлайманки, Сизлар шу фикрни қўллаб-қувватлайсиз.

Ҳурматли депутат ўртоқлар!

Ўзбекистоннинг Озарбайжон республикаси, Украина республикаси ва Беларусь республикаси билан давлатлараро муносабатларининг асослари тўғрисидаги Шартномаларни тасдиқлашга доир масала бугун Сизларнинг муҳокамангизга тақдим этилмоқда. Шу билан бирга РСФСР делегацияси билан олиб борилган музокаралар ва имзоланган ҳужжатлар тўғрисида келишиб олишимиз зарур.

Мазкур ҳужжатларда нималар ўз моҳиятига кўра энг муҳим?

Биринчидан, бу ҳужжатлар республика раҳбариятининг «Ўзбекистон республикасининг давлат мустақиллиги асослари тўғрисида»ги қонунни бутун чоралар билан мустаҳкамлашга, уни аниқ мазмун билан тўлдиришга қаратилган жиддий ва изчил сиёсатининг мантиқий давоми бўлди. Бугунги кунда суверен Ўзбекистон ўзининг давлатлараро муносабатларини кимлар билан ва қай тарзда йўлга қўйишни мустақил белгилайди.

Иккинчидан, Ўзбекистон ўзининг миллий давлатчилигини ривожлантира бориб, маҳдудликка ва ташқи дунёдан яккаланиб қолишга интилмаётганини яна бир бор намоён этди. Аксинча, Ўзбекистон эркинликни қўлга киритиб, бошқа давлатлар ва халқлар билан иқтисодий алоқаларни ҳамда ўзининг давлатлараро муносабатларини мустаҳкамламоқда.

Учинчидан, имзоланган ҳужжатлар хўжаликлараро алоқаларнинг барбод бўлиш жараёни тобора тезлашаётган шароитда бевосита икки томонлама шартномавий муносабатлар ўрнатиш йўли билан бу жараённи тўхтатишимизга имкон беради.

Бизнингча, бу республикадаги иқтисодий вазиятга ижобий таъсир кўрсатиши, бозор иқтисодиётига ўтишнинг мана шу мураккаб даврида унинг ижтимоий-иқтисодий ҳаётида муайян барқарорликни таъминлаши керак.

Ниҳоят, **тўртинчидан**, ушбу ҳужжатларда қуйидагилар яна бир бор тасдиқланган: ҳамкорлик ва ҳамжиҳатликнинг ҳар қандай шаклларини ривожлантира бориб, биз тенг ҳуқуқлилик ва ўзаро фойдали муносабатларнинг шартномавий, ҳуқуқий қоидаларига оғишмай амал қиламиз. Ўзбекистон ҳеч кимга қарам бўлмайди ва бошқаларни ҳам ўзига қарам қилмайди. У тенглар орасида тенг бўлишни хоҳлайди ва шундай бўлишига ишонади.

Сизнинг муҳокамангизга тақдим этилган ҳужжатларнинг аҳамиятини мана шу умумий, муҳим жиҳатлар белгилаб беради. Энди уларнинг ҳар бири тўғрисида алоҳида бирмунча батафсилроқ гапирмоқчиман.

Биз Озарбайжон билан ғоят хилма-хил соҳаларда мустаҳкам алоқаларни илгаридан ва кенг миқёсда давом эттираяпмиз. Шуни ишонч билан айтишим мумкинки, тузилган Шартнома ўзбек ва озарбайжон халқлари ўртасидаги маданий-тарихий яқинликни ҳисобга олиб, барча соҳаларда ўзаро манфаатли алоқаларни кенгайтириш ва чуқурлаштириш учун зарур шарт-шароит яратиш имконини беради. Бу сиёсий ва иқтисодий ҳамкорликкина эмас. Шартномада халқларимизнинг маънавий турмушида дўстона алоқаларни ривожлантириш кўзда тутилади. Ишончим комилки, давлат идоралари, жамоат ташкилотлари, миллий-маданий ва ижодкор жамоалар ўртасидаги ҳар томонлама алоқалар янада кенгаяди.

Шуларнинг ҳаммаси Ўзбекистоннинг Озарбайжон Республикаси билан тузган Шартномаси давлатларимиз манфаатларига мувофиқ бўлиб, ҳар иккала жумҳурият халқларининг манфаатларига асосланади дейишимиз учун ҳуқуқ беради.

Ўзбекистон Республикаси билан Украина ўртасида имзоланган давлатлараро муносабатларнинг асослари тўғрисидаги Шартнома муҳим деб ўйлайман.

Бу республика — бизнинг иқтисодий соҳадаги қадрдон ва ишончли шеригимиздир. Ўзбекистоннинг мол айирбошлашида маҳсулотнинг 10 фоизидан кўпроғи унинг улушига тўғри келади. Биз Украинадан ҳаётий муҳим маҳсулот — салкам 260 миллион сўмлик металл, қарийб 1 миллиард сўмлик деҳқончилик-саноат мажмуи маҳсулотлари, шунингдек 800 миллион сўмликдан ортиқ турли халқ истеъмол моллари харид қилаяпмиз.

Украина машинасозлик маҳсулотларининг бешдан бир қисмини ва деярли шунча миқдорда қанд-шакар, мой, сут ва гўшт маҳсулотлари, болалар таоми, озиқ-овқатнинг бошқа кўпгина турларини етказиб бермоқда. Бу жумҳурият бизни энг кўп миқдорда электр моторлари, ҳисоблаш техникаси, радио ва телеаппаратлар, бошқа мураккаб рўзғор техникаси билан таъминлаб турибди.

Шубҳасиз, Ўзбекистон ҳам ўз навбатида Украинанинг савдо-сотиқ соҳасидаги энг катта шерикларидандир. Рангли металлургиямиз маҳсулотининг (алюминий, руҳ, кадмий, қаттиқ қотишмалар) учдан бир қисмидан кўпроғи Украина корхоналарига жўнатилмоқда. Жумҳуриятимиз хилма-хил хом ашё ва енгил саноат маҳсулотини етказиб бераётган асосий шерикдир. Булар пахта толаси, ип газлама ва шойи, калава, жун, нотўқима материаллардир.

Республика халқ хўжалиги тузилмасидаги маълум нуқсонлар туфайли биз ўзимиз етказиб бераётганимизга қараганда Украинадан 1,3 миллиард сўмлик кўп маҳсулот харид қилишга мажбур бўлаётганимизни, яъни Украина билан савдо-сотиқ муносабатларимизда салбий балансга эга эканимизни алоҳида таъкидламоқчиман. Шу нуқтаи назардан қараганда, Украина билан тузилган Шартнома биз учун муҳим стратегик аҳамиятга эгадир.

Бундан ташқари Ўзбекистон Республикаси билан Украина ўртасида имзоланган иқтисодий битимда маданият ва халқ таълими соҳасида, малакали ишчилар, мутахассислар ҳамда илмий-педагог кадрлар тайёрлаш ва қайта тайёрлаш ишида, биргаликда илмий тадқиқотлар ўтказиш ва қўшма корхоналар ташкил этишда ҳамкорликни кенг кўламда ривожлантириш кўзда тутилади.

Ўйлайманки, буларнинг ҳаммаси Украина билан тузилган Шартнома биз учун фавқулодда аҳамиятга эга ва Олий Кенгаш уни тасдиқлашга қаршилик билдирмаслигига ишонаман.

Сизларга маълумки, шу йилнинг 26 октябрь куни Москвада **Ўзбекистон делегациясининг Россия Федерацияси раҳбарлари билан расмий музокаралари** бўлиб ўтди. Музокаралар якунлари юзасидан ҳар иккала республика Президентлари келишилган ахборотга ўз имзоларини қўйдилар.

Ахборотда эришилган аҳдлашувлар ўз ифодасини топди. Булар Ўзбекистон билан Россия суверенитети ва ҳудудий яхлитлигини ҳурмат қилиш асосида улар ўртасида ҳамжиҳатлик ўрнатиш тўғрисида; халқаро ҳуқуқ нормаларига риоя этиш ҳақида; ҳар иккала республикада истиқомат қилувчи барча фуқаролар учун фуқаролик, сиёсий, ижтимоий, иқтисодий ва маданий ҳуқуқлар ҳамда эркинликларни кафолатлаш тўғрисида; сиёсий ва ижтимоий-иқтисодий фаолиятнинг барча соҳаларида тенг ҳуқуқли ва ўзаро фойдали ҳамкорликни ривожлантириш ҳақидадир.

Музокаралар чоғида Ўзбекистон Республикаси томонидан ҳам, шунингдек Россия Федерацияси томонидан ҳам давлатлараро муносабатларнинг асослари ҳақида икки томонлама Шартнома тузиш зарурлиги таъкидланди. Бу Шартнома тафсилотлари тўғрисидаги масала ишлаб чиқилмоқда.

Россия билан муносабатларимизнинг муҳимлиги тўғрисида кўп гапириб ўтириш зарур бўлмаса керак, деб ўйлайман. Муштарак тарихий тақдир, савдо-иқтисодий соҳадаги фаол шерикчилик, фуқароларимизнинг анчагина қисмини Россия билан боғлаб турган қон-қардошлик ришталари муносабатларимизга асос қилиб олинган.

Шу нарса муҳимки, Москвада Россия раҳбарлари билан олиб борилган музокараларимиз чоғида иккала республикамиз ўртасида 1992 йилги савдо-иқтисодий ҳамкорлик қоидалари тўғрисида битим имзоланди.

Битимда қуйидагилар алоҳида таъкидланди: бир-бирига зиён етказадиган бирон-бир хатти-ҳаракатлардан иккала томон тийилиб туради, иккала республикада истеъмол қилиш ва қайта ишлаш учун бир-бирларига юборилган маҳсулот қайтадан экспорт қилинишига йўл қўйилмайди, нарх белгилаш соҳасида келишилган сиёсат ўтказиш ҳамда умумий манфаатларга дахлдор бўлган нархларни белгилаш ва тартибга солиш юзасидан биргаликда қарорлар қабул қилиш кўзда тутилади. Мазкур ҳужжатда жумҳуриятимиз учун аҳамиятли бўлган бошқа масалалар ҳам тартибга солинган.

Биз учун ҳаётий зарур бўлган ёғоч материаллари каби маҳсулотга сизларнинг эътиборингизни қаратмоқчиман. Россиядан бизга 1,2 миллиард сўмликдан зиёд ёғоч-тахта келтирилади. Биласизларки, бу иқтисодиётимиз меъёрида ишлаши учун катта аҳамиятга эгадир. Шу сабабли Ўзбекистоннинг РСФСР ҳудудидаги ўрмон хўжаликларини узоқ муддат мобайнида ишлатиш масалаларини алоҳида битим ёрдамида тартибга солишга қарор қилинди.

Ўзбекистон билан Россия шу пайтгача қабул этилган битимларга тегишли иловалар асосида энг муҳим турдаги маҳсулот ва молларни етказиб беришни тартибга солиш воситасини биргаликда ишлаб чиқдилар. Маҳсулотларни ўзаро етказиб бериш асосан 1990 йил даражасида сақлаб қолинади. Жумҳуриятимиз учун бу амалда қандай маънони билдиради? Бир неча рақамни келтираман.

Республикамизга ташиб келтириладиган жами маҳсулот ҳажмида Россия Федерациясининг улуши 45 фоиздан ошади, республикамиздан юбориладиган жами маҳсулотнинг ярмидан кўпроғи Россиянинг ҳиссасига тўғри келади. Бошқача қилиб айтганда, Ўзбекистон билан Россиянинг иқтисодиёти бир-бири билан бирлашиб кетган. Айни пайтта маълум сабабларга кўра маҳсулот келтириш билан юбориш ўртасидаги тафовут 2 милиард сўмликдан ортиқ эканини ҳам ҳисобга олиш керак, халқаро эркин нархларда эса бу салкам 1 миллиард долларни ташкил этади.

Ўзбекистон ижтимоий ишлаб чиқаришининг ёқилғи-энергетика, қора металлургия, ўрмон ва ёғочни қайта ишлаш саноати, машинасозлик каби тармоқлари бутунлай Россиядан келтириладиган хом ашёга қарамдир. Бунинг устига Россиядан келтириладиган маҳсулотнинг учдан бир қисми халқ истеъмол молларидир.

Республикамиздаги ижтимоий барқарорлик ва ҳар бир кишининг моддий фаровонлиги энг аввало бозорни истеъмол моллари билан тўлдиришга боғлиқ эканлиги ҳақида гапиришнинг ҳожати йўқдир.

Аммо бу гаплардан Ўзбекистон билан савдо қилиш Россия учун унчалик манфаатли эмас, деган маъно келиб чиқмайди. Россия Федерациясининг енгил саноати учун асосий хом ашё бўлган пахта толасининг аксариятини бизнинг республикамиз етказиб беради. Бундан ташқари Ўзбекистондан четга чиқариладиган қишлоқ хўжалик маҳсулотларининг 90 фоизгача бўлган қисми россиялик истеъмолчиларга юборилади. Булар қовун-тарвуз, сабзавот, мева, узум, шунингдек мева-сабзавот консервалари ва бошқа нарсалар.

РСФСРга жўнатилаётган рангли металлургия ва химия саноати маҳсулотларида Ўзбекистоннинг салмоғи тобора ортиб бораётганини алоҳида таъкидлаб ўтмоқчиман.

Демак, Россия — иқтисодий алоқалар соҳасида бизнинг асосий шеригимиздир. Шу сабабли ўзаро мол етказиб беришни меъёрий асосда сақлаб қолиш ҳозирги мураккаб пайтда иқтисодиётимизни барқарорлаштиришнинг мажбурий шартидир.

Сизларга яхши маълумки, эски марказ узоқ вақт давомида ўтказиб келган сиёсат иқтисодиётимизнинг ҳаддан ташқари катталашган ва издан чиққан тузилмасини шакллантирди. Нарх-наво соҳасида жуда катта номутаносибликлар юзага келди. Бироқ бунда Россиянинг айби йўқдир, балки бу унинг ҳам, бизнинг ҳам кулфатимиз эканлиги аёндир. Ўзбекистон халқи ҳеч қачон марказни Россия билан боғлиқ ҳолда тушунмади ҳамда марказий ҳокимият идоралари калтабин сиёсат ўтказганликлари учун айбни унга юкламади.

Тузилган шартномаларнинг энг муҳим натижаларидан бири шуки, ким-кимнинг ҳисобига яшаётгани тўғрисида узоқ вақт оғиздан тушмай келган гапларга барҳам берилди. Россия Президенти Б. Н. Ельцин матбуот конференциясида буни рўй-рост ва масъулият билан айтди. «Бугунги ҳужжатнинг имзоланиши, — деди у, — **ким-кимни боқаётгани ҳақидаги сафсаталарга чек қўяди. Бу — тенг ҳуқуқли Шартнома...** Ўйлайманки, Ўзбекистон билан Россия ўртасидаги Шартнома тез самара беради...»

Ҳурматли депутатлар!

Ўзларингизга маълумки, 6 ноябрь куни Ўзбекистон билан Беларусь Республикаси ўртасида давлатлараро муносабатларнинг асослари тўғрисидаги Шартнома имзоланган эди.

Мазкур Шартнома, айни бир вақтда имзоланган иқтисодий битим, юқорида айтиб ўтилган ҳужжатлар каби, тенг ҳуқуқлилик ва ўзаро манфаатдорлик қоидаларига асосланган бўлиб, бизнинг тўғридан-тўғри, икки томонлама алоқаларимизни кенгайтириш ва чуқурлаштириш учун мустаҳкам пойдевор яратди.

Беларусь делегацияси билан музокаралар вақтида шу нарса қайд этиб ўтилдики, бизда икки томонлама муносабатларнинг барча жиҳатлари бўйича бирон-бир жиддий тафовутлар йўқ, шу муносабатларни ривожлантириш йўлида ғов бўла оладиган масалалар ҳам йўқ. Бу муносабатлар ниҳоятда муҳим эканлигига ҳеч кимда шубҳа бўлмаса керак, деб ўйлайман.

Тарихий тақдирларнинг муштараклиги ва чуқур иқтисодий бирлашиб кетиш ҳам мазкур муносабатларнинг аҳамиятини белгилаб беради.

Шуни айтиш кифояки, Ўзбекистон Республикаси Беларусдан халқ истеъмол молларидан салкам 500 миллион сўмлик олиб турибди. Истеъмол бозорида вазият кескин бўлиб турган ҳозирги кунда биз учун бу қандай аҳамиятга эга эканлигини тушунтиришнинг ҳожати йўқ.

Имзоланган ҳужжатларга мувофиқ экология масалалари Беларусь билан ҳамкорлигимизнинг муҳим жиҳати бўлиб қолиши керак. Чернобиль фалокатининг фожиали оқибатларини бошдан кечираётган беларуслар Орол экология фалокати нақадар кенг миқёсда эканлигини яхши тушунадилар.

Биз ушбу муаммоларни ҳал этишда фаол ҳамкорлик қилиш тўғрисида келишиб олдик ва буни Шартноманинг тегишли моддасида мустаҳкамлаб қўйдик.

Хулоса қилиб шуни таъкидламоқчиманки, имзоланган ҳужжатлар Беларусь билан Ўзбекистон ўртасидаги давлатлараро муносабатларда янги босқични бошлаб беради ва Ўзбекистон Республикасининг давлат манфаатларига тўла-тўкис мос келади.

Ҳурматли депутатлар!

Бугун биз Озарбайжон, Украина ва Беларусь билан тузилган Шартномаларни тасдиқлар эканмиз, бу билан Ўзбекистон халқининг сиёсий ва иқтисодий мустақиллиги сари бошланган изчил ва қатъий йўлни мустаҳкамлаймиз, республиканинг давлат мустақиллиги тўғрисидаги ҳужжатни аниқ мазмун билан тўлдиришга, Ўзбекистон давлатининг мустақил ташқи сиёсатини шакллантиришга кўмаклашамиз.

Сизларга тақдим этилган давлатлараро Шартномаларни тасдиқлаш тўғрисидаги таклиф билан мурожаат қилар эканман, депутатлар Шартномаларни қўллаб-қувватлайдилар ва мана шу **ғоят муҳим давлат ҳужжатларининг бутун аҳамиятини англайдилар, ҳужжатларни тасдиқлаб, мустақил Ўзбекистон билан Россия, Озарбайжон, Украина ва Беларусь ўртасида дўстлик, иноқлик ва ҳамжиҳатлик ўрнатишга муносиб ҳисса қўшадилар, деб ишонаман.**

Азиз дўстлар, ўртоқлар!

Рухсатингиз билан маърузамнинг охирги қисмида бугун Ўзбекистонда мавжуд аҳвол ва кўрилаётган чора-тадбирлар тўғрисида айтиб ўтсам.

Жумҳуриятимиз янги йўл бошида турибди. Бугунги давр — ўтган йўлга назар солиш, нимага улгурганимизу, нимага улгурмаганимизни таҳлил қилиш даври. Бу эса олдинга юриш учун куч-қувват ато этади. Одил, ҳаққоний хулосалар чиқариш имконини беради.

Ўзбекистон Президенти фармонлари ижросига оид рақамлар, далиллар қўлингиздаги ихчамгина ахборотда жамланган.

Айтиш керак: бу фармонлар ва қарорлар кўпчилик фаолларнинг меҳнати натижасида пайдо бўлди. Уларда халқимизнинг хоҳиш-иродаси, талаб-эҳтиёжлари акс этади.

Бизда «аввало иқтисод, кейин сиёсат» деган тушунча бор. Лекин иқтисодни англаш, тўғри бошқариш учун нима керак? Сиёсат керак, ақл-заковат керак, маънавият керак. Шу сабабли ҳам биринчи **қадамни халқ қадриятларини тиклаш, одамлар тафаккуридаги қуллик кишанини йўқотиш, уларда ўзларига ишончни мустаҳкамлашдан бошладик.**

Ёдга олайлик: Наврўз байрами халқимизнинг шодхуррамлигига айланди. Одамлар маънавий кишанлар сина бошлаганини ҳис қилдилар. Буни ҳеч ким инкор эта олмайди. **Мусулмон дунёсига йўл очилди. Рамазон ва қурбон ҳайитлари биринчи марта — расман тан олинди. Бир пайтлар ўз халқи тақдирини ўйлагани учун қатағон бўлган улуғ зотлар номлари тикланди. Тарихимиз, маданиятимизга ўзбекона кўз билан қараш устивор бўлди.**

Энг салмоқли ва энг буюк воқеа, албатта, мустақиллик учун курашимиздир. Мен очиқ айтаман, бу масалани сизларнинг ҳукмингизга ҳавола этиш ҳақидаги фармонга имзо чекканимда бутун масъулият ва жавобгарликни ҳис этганман, бу нарсага жонимни тикканман. Бу улуғ мақсадга эришиш учун не-не машаққатли курашлардан, синовлардан ўтишни ҳам яхши тасаввур қилганман. Аммо яна бир марта такрорлаб айтаман — бу йўлдан қайтиш, чекиниш йўқ. Бу олий мақсад учун ҳаммамиз бир бўлиб, бир ёқадан бош чиқариб, ҳамжиҳатликда иш олиб борсак, албатта ўз ниятимизга эришамиз.

Кеча сессиядан олдин охирги вақтларда қабул қилинган фармонларни яна бир карра ўқиб чиқдим. Қандай хулоса, қандай таассурот? Бирортасида ғаразли мақсад йўқ. Ҳаммаси одамлар тақдири билан боғлиқ, юрт тақдири билан боғлиқ. Ўнлаб йиллар давомида орзу бўлиб туюлган нарсалар ҳақиқатга айланаётгани менда эртанги кунга умид, ишонч уйғотади.

Тўғри, йўлимизда ҳали кўп муаммолар, қусурлар, тўсиқлар бор. Уларни олиб ташлаш вақти-соати етган. Айниқса ошкоралик йўлидан қўрқмасдан, дадил қадам ташлашимиз керак. Мана, кўп партиялиликка йўл очилди. «Эрк», «Бирлик» расман тан олинди. Эртага уларнинг рўзномалари, ойномалари чиқади. Матбуот майдонида ҳам рақобат бошланади. Демак, ошкоралик учун ҳам имкон яратилди.

Ҳозир миллий ойнаижаҳонимиз ва миллий радиомизни яратиш ишлари ниҳоясига етиб қолди. Ойнаижаҳон одамларнинг дард-ташвишлари, муаммо-масалалари, қувончу ҳаяжонларини айтадиган эркин минбарга айланади, уларга фикрлаш, баҳслашиш, маънавий бойлик олиш учун зарур манбага айланади.

Энди баъзи бир бевосита **одамларнинг шароитларини яхшилаш** юзасидан қабул қилинган фармонларга тўхталиб ўтсак.

Икки йил олдин ҳар мажлис «пахта қуллиги», «пахта яккаҳокимлиги» деган сўзлар билан бошланиб, шу гап билан тугарди.

Қани бугун ким бизга шу айбни қўя олади? Ҳеч ким. Чунки пахта яккаҳокимлиги тугатилди. Режа икки йил ичида 1 миллион 200 минг тоннага камайтирилди. Келаси йилга яна камайтириш тўғрисида ўйлаб кўраяпмиз.

Олимлар Ўзбекистонда экин майдонларининг 63 фоизига пахта экилса, ҳаммаси жойига тушади деб хулоса беришган. Гарчи пахта Ўзбекистоннинг сиёсий, иқтисодий қуроли бўлишига қарамасдан, биз 63 эмас, баъзи жойларда 56 фоизга туширдик. Ноз-неъматлар кўпайсин дедик, одамлар ер олишсин, томорқа олишсин. Аҳолига оз эмас, нақд 350 минг гектар суғориладиган ердан ўлчаб берилди. Шу қарор туфайли 1,5 миллион оила, ҳаммаси бўлиб 9 миллионга яқин кишилар, инсонлар манфаатдор бўлди, кўпдан бери орзу қилган мақсадига эришди.

Одамлар уй-жой солишсин, ноз-неъмат етиштирсинлар, даромад қилсинлар, бой бўлсинлар, ўшанда давлат бой бўлади, ўшанда давлат ҳақиқий давлатга ўхшайди. Қаранг, ҳозир Ўзбекистонда 700 минг янги хўжалик пайдо бўлди, шунинг орқасидан одамлар ўзининг келажак турмушини кўраяпти. Шахсий уйларни қуриш эса икки йил давомида 3,2 фоиз ошди. Бунинг нимаси ёмон?

Бу сиёсатга қарши чиққан баъзи бир эл дардидан узоқ кимсаларга халқимиз ўзи жавоб беради, албатта. Қаердадир бу фармон бажарилмаётган экан, бунинг учун Каримовнинг ёқасидан олиш керак эмас. Жойлардаги курсига ёпишиб олган раҳбару раҳбарчаларни уйқудан уйғотиш учун сиз, депутатлар ҳам менга ёрдам беришларингиз керак. Мен сизларга таянишим лозим. Биргалашсак ҳар қандай тўсиқни чилпарчин қиламиз, албатта.

Ўқитувчиларга, талабаларга, ўқувчиларга, уруш ногиронларига ва бошқаларга ёрдам бериш, уларни қўллаб-қувватлаш ҳақида фармонлар қабул қилинди. Бу ишни ҳеч қачон тўхтатмаймиз. Зиёлидан, илмдан юз ўгирган раҳбар зулмат ичида қолади, келажакдан маҳрум бўлади. Оқил, доно раҳбар меҳрибон ота сингари энг аввало ана шу ҳақда қайғуриши керак. Кимдир бу фикр асоссиз деса ҳам майли, гапираверсин, лекин биз бу йўлдан қайтмаймиз. Ўқитувчи, талаба, ўқувчи, келин-куёвлар, медицина ходимлари, оналар ҳақида бундан кейин ҳам, ҳар қандай оғир шароитда ҳам ғамхўрлик қиламиз, акс ҳолда бу жамиятнинг, бу давлатнинг умуман кераги йўқ.

Куни кеча давлатдан маош оладиган, давлат ёрдамига муҳтож бўлган ишчиларимизга, қарияларимизга, ёшларимизга, студентларимизга, ҳунар-техника ўқув юртларида ишлайдиган ходимларга, илмий-ўқув юртлари ходимларига, давлат корхоналари хизматчиларига оладиган ойликларини, ҳаётимизда кучаётган қимматчиликни ҳисобга олиб, 30—50 фоизга кўпайтирдик. Буни амалга ошириш учун ҳаммаси бўлиб 7 миллиард сўм қўшимча пул топишимиз зарур. Турмуш даражаси пасайиб кетишини кўзда тутиб, халқимизни ҳимоя қилиш йўлида шундай тадбирларни амалга оширишда олдимизда кўп ишларимиз бор.

Қишлоқларни газлаштириш, аҳолини ичимлик сув билан таъминлаш, чорва молларни кўпайтириш борасидаги фармонлар охирига етиши керак. Тўғри, ҳали жумҳуриятда Президент фармонларини тўла бажаришни таъминлайдиган механизм вужудга келмаган. Шу сабабдан «Отангга бор, онангга бор» қабилида иш тутилмоқда. Яқинда мен фармонларни назорат қилиш бўлимини туздим. Жойларда ҳам ана шундай бўлимлар керак, токи хайрли ишларимиз қоғозда қолиб кетмасин.

Ўтган етмиш тўрт йил мобайнида сохта сиёсат туфайли одамларга «сизни давлат боқади» деган ёлғон ақида сингдириб келинди. Бу халқни қулга айлантириш, унинг меҳнати самарасини тортиб олиш учун қилинган. Бугун киши ўзини ўзи боқиш йўли пайдо қилинди, яъни меҳнатнинг асосий қисми ўзига қайтишига эришиш учун қайғураяпмиз. Биз тадбиркорларга йўл очиш, шахсий хўжаликларни ривожлантириш учун 1 миллиард сўм ажратиш ҳақида фармон қабул қилдик. Нега? Бунинг замирида нима бор? Ҳам халқнинг, ҳам давлатнинг тақдири бор. Лекин афсуски, ажратилган маблағлар нима учундир ўз вақтида ўзлаштирилмаяпти. Бунинг сабабларини аниқлашимиз, яқин кунларда давлат ажратган маблағдан самарали фойдаланиш тўғрисида қўшимча тадбирлар қабул қилишимиз зарур деб ўйлайман.

Энди икки оғиз сўз пахта нархи борасида. Ахир йиллар давомида бу масалада фақат гапдан нарига ўтилмас эди. Пахта нархи 2,5 йилда 4,5—5 марта ўсди. 2200 сўм эди, 10 минг сўмдан ошди. Шу борада яна битта рақам келтираман. Сурхондарё вилояти ўтган йили 485 минг тонна пахта топшириб, 700 миллион сўм даромад қилганди. Бу йил эса 465 минг тонна, эътибор беринг, 20 минг тонна кам топшириб, 1 миллиард 20 миллион сўм даромад қилди. Ўзгариш борми? Бу пул қаерга кетади? Москвагами, Тошкентгами, халққами? Бугун ҳамма вилоятларимиз ана шундай имкониятга эга бўлишди. Демак, бу борадаги фармонлар кучли, қудратли, тирик экан деган хулоса қилишга ҳаққимиз борми?

Бошқа бир кичкина мисол. Келин-куёвларга мебелни арзонроқ сотиш ҳақида фармон чиқарган эдим. Айримлар буни обрў топиш учун қилинди, дейишди. Агар обрўга зор қолинса, уни топишнинг бошқа йўллари кўп. Бу фармон замирида ўзимнинг ҳам болалигим бор. Ерда, бўйранинг устида чалқанча ётиб дарс қилганмиз. Бугун ҳам стол-стул, мебель кирмаган уй озми? Мен янги оилага маданият белгилари, тараққиёт белгилари кириб боришини назарда тутиб, ўша фармонни чиқарганман. Кимки уни қатъий бажараётган бўлса, раҳмат, кимки унга риоя қилмаса, бу ҳолни халққа ҳурматсизлик, келажакнинг кўзини ўйиш деб биламиз.

Мен мана шундай ички томонларини айтмасликка қарор қилгандим. Аммо вақт, айрим мулоҳазалар шунга мажбур этди. Чет эллик тадбиркорларни чорладик, қанча қўшма корхоналар вужудга келмоқда, хориждаги ватандошларимиз билан бирлашдик. Бирортасининг ортида Каримовнинг шахсий манфаати йўқ. Ҳаммасининг замирида Ўзбекистон манфаати, Ўзбекистон тақдири бор.

Ўз манфаатини юқори қўядиган одам сиёсатга яқин келмаслиги керак. Нуқул қорин тўйғазишу пўрим кийиниш мақсадида юрган шахс учун катта ишларга бош суқишнинг ҳожати йўқ.

Мана, ёшларнинг ҳарбий хизмати бўйича жиддий қадамлар ташланаяпти. Ўзимизнинг мудофаа вазиримиз бор. Энди кимдан сўрашни биламиз. Ўзбекистон ўзининг олтинига ўзи эгалик қила бошлади. Бойликларимизга ниҳоят хўжайин бўлдик. Дунё энди жаҳон харитасида мустақил Ўзбекистон мамлакати пайдо бўлаётганлигини ҳис қилмоқда. Бунга кейинги вақтдаги халқаро муносабатлар ҳам мисол бўлади.

Олдимизда бошқарув системасини такомиллаштириш масалалари ҳам турибди. Ўтган сессияда мен иқрор бўлган камчиликлар, баъзи бир хатоларга йўл қўйганимни такрорлаб гапиришимнинг ҳожати йўқдир. Энди бу сўзларни ҳаётга амалда татбиқ қилишимиз лозим. Бу ишларнинг ҳаммасини сиз, ҳурматли халқ вакилларига таяниб бажаришимиз мумкин. Ҳар хил бўҳтон гапларни — депутатлар белгиланган муддатдан олдин тарқатиб юборилади, деган гапларни фақатгина орамиздаги ишончни йўқотишга уринадиган, адоват уруғини сепадиган ғаламислар тарқатаяпти.

Яна бир масала. «Пахта иши» билан қамалган кишиларнинг тақдирини қайтадан кўриб чиқиш пайти келди.

Ҳурматли депутатлар, азиз дўстлар!

Яқинда мен бир қатор вилоятларда бўлдим, одамлар билан учрашдим, халқ қандай яшаётгани, нималар ҳақида ўйлаётгани, шахсан мендан нима кутишаётгани, қандай фармонлар қабул қилиш ҳақида суриштирдим, қизиқдим.

Ҳозир одамларнинг асосий ташвиши битта: қишдан қандай чиқамиз, бизни нима кутаяпти, мустақиллигимиз хавф остида қолмайдими, деган саволлар.

Жойларда гарчи оз бўлсада, кунни ўтказиш учун етарли озиқ-овқат ва бошқа маҳсулотлар бор. Аммо назорат суст. Кимлардир халқ ризқи-рўзи ҳисобига бойишмоқда. Нарх устига нарх қўймоқда, бор нарсани ҳам яширмоқда. Бундай жиноятчиликка бефарқ қаралмоқда.

Вилоятлардаги учрашувлардан кейин жиддий бир ҳужжат қабул қилдик. У асосан нархлар ошиши, эркин нархлар ёпирилиб келиши, пул қадрсизланиши шароитида аҳолини ҳимоя қилишга қаратилгандир.

Биз биринчи галда: аҳолига талон бўйича сотилаётган маҳсулотларни қатъий назорат қилиш ва одамлар керакли нарсаларни олишларини таъминлаш;

— бор маҳсулотни ўзимизнинг одамларга етказиш ҳамда четдан келиб қилинаётган талон-тарожларга чек қўйиш, ички бозоримизни қўриқлаш мақсадида купон тайёрлаш;

— иқтисодий жиҳатдан синиб бораётган хўжаликлар, корхоналарни тугатиш ва улар ўрнида фермер, деҳқон хўжаликлари, жамоа хусусий мулкчилигини барпо қилиш;

— давлат маблағи ҳисобига кун кўраётганларнинг маошларини ошириш, хўжалик соҳасида ишлайдиганлар маош чегарасини олиб ташлаш;

— аҳолини озиқ-овқат, халқ истеъмол моллари билан таъминлашнинг аниқ режаларини белгилаш;

— чет эл валюталарини ўзимизнинг бозоримизга эркин олиб кириш ва қўлимиздаги пулни валютага эркин алмаштириш сингари ўнлаб масалаларни қўйдик ва узил-кесил хулосалар чиқардик. Натижаси яқин кунларда сезилиб қолади, деб ўйлайман.

Ҳозир бутун диққат-эътиборни қишда ёпирилиши мумкин бўлган очарчилик олдини олишга қаратганмиз. Бугун халқимизни ишонтириб айтиш мумкин, бу даҳшатни енгиш йўлларини топдик, топаяпмиз. Ҳеч қандай миш-мишлар, шов-шувларга, хавотирга асос йўқ.

Шу ўринда яна бир нарсани таъкидлаб ўтмоқчиман. Кимлардир бизни рус тилида сўзлашувчи халққа қарши қўймоқчи. Бу катта ўйин. Шундан эҳтиёт бўлишимиз керак.

Азиз дўстлар!

Мен бугун ҳар бир фармон ҳақида, унинг моҳияти ҳақида алоҳида тўхталмадим. Фақат шуни айтмоқчиманки, халқим олдида, сизларнинг олдингизда виждоним ҳам, дилим ҳам пок. Мана шу ерга чиқиб «Республикамиз халқига садоқат билан хизмат қилишга...» қасамёд этганман. Ана шу қасамдан чекинганим йўқ, хиёнат ҳам қилганим йўқ.

Қасамёдга содиқман, содиқ бўлиб қоламан.

Эътиборингиз учун раҳмат!

ЎЗБЕКИСТОН РЕСПУБЛИКАСИ ОЛИЙ КЕНГАШИДА ЎЗБЕКИСТОН ХАЛҚ ДЕМОКРАТИК ПАРТИЯСИ ФРАКЦИЯСИ ТУЗИЛДИ

17 ноябрь куни Ўзбекистон Халқ демократик партияси аъзолари бўлган Ўзбекистон Республикаси Халқ депутатларининг йиғилиши бўлиб ўтди, йиғилишда ана шу партиянинг республика Олий Кенгашидаги аъзолари фракцияси тузилди. Халқ депутатлари М. М. Расулов билан А. Ғ. Ғуломмаҳмудов фракциянинг раиси ва ҳамраиси этиб сайландилар. Парламент фракцияси кенгашига Халқ демократик партиясининг Қорақалпоғистон, вилоятлар ва Тошкент шаҳридан сайланган депутатлар партия гуруҳлари раҳбарлари кирдилар. Фракция ўз фаолиятида Ўзбекистон Республикасининг чинакам мустақиллигини таъминлашга, сайловчиларнинг фуқаролар тотувлигини, миллий тотувликни мустаҳкамлашга, республика халқларининг, ҳар бир оила ва ҳар бир кишининг фаровонлигига эришишга қаратилган наказларига ва Халқ демократик партиясининг Дастурига асосланади.

ОМОНАТ УЛОВДА УЗОҚҚА БОРИБ БЎЛМАЙДИ

Сув—ҳаёт манбаи. У мўл бўлган жойда ҳосилдорлик юқори, яшаш гаштли, кўнгил тўқ. Азалдан шундай бўлиб келган, ҳозир ҳам шундай. Навоий сув хўжалиги қурилиши тресги жамоасининг фаолияти билан танишарканмиз, юқоридаги фикр хаёлимиздан ўтди. Трестнинг Қизилтепа, Конимех, Навоий ва Навбаҳор районлари ҳудудида жойлашган бўлимларида 2000 дан зиёд киши меҳнат қилмоқда. Мелиораторларнинг куч-ғайрати билан тупроқ ҳолатини яхшилаш, коллектор-дренаж тармоқларини тартибга келтириш ва янгидан барпо этиш, суғориш шохобчаларини таъмирлаш, уй-жой бинолари барпо этиш борасида муайян ютуқларга эришилаяпти.

Қора тупроқли Бухоро шароитида пахта ва бошқа хил қишлоқ хўжалиги экинларидан мўл ҳосил етиштириш осон иш эмас. Суғориладиган майдонларнинг кўпи шўрланганини эътиборга оладиган бўлсак, мелиораторлар олдида турган вазифаларнинг залвори ва масъулияти яққол намоён бўлади. Мавжуд куч ва техника воситаларидан унумли фойдаланиш, ерга меҳр, бурчга садоқат меҳнат аҳлининг шиорига айланган. Бунинг самараси ўлароқ деҳқон мушкули осон бўлиб, белгиланган режалар ошиғи билан уддаланаётир. Чунончи, ўтган йили 21 миллион 393 минг сўм ўрнига 21 миллион 631 минг сўмлик иш амалга оширилди. Бошқача айтганда, 3660 гектар ернинг мелиоратив ҳолати яхшиланди, 670 гектар майдон ялпи текисланди. Фақат шугина эмас. Бунёдкорлик соҳасида ҳам жиддий силжишга эришилди. 8276 квадрат метр ўрнига 8427 квадрат метр уй-жой, 370 ўринли боғча бинолари қурилиб, фойдаланишга топширилди.

Жорий йилдаги режалар янада катта. Шу мақсадда аниқ маром ва тадбиркорлик билан иш олиб борилаяпти. Қурувчи-мелиораторлар ҳар дақиқани ғанимат билиб, ер дардига малҳам излаяптилар. Ўтган ўн ой давомида 24 миллион 413 минг сўмлик иш бажарилди. 180 гектар майдоннинг тупроқ ҳолати яхшиланди. 970 гектардаги коллектор-дренаж тармоқлари таъмирланди ҳамда янгидан бунёд этилди. Моддий манфаатдорлик ҳам шунга яраша. Ходимларнинг ойлик маоши 450—500 сўмдан юқори бўлаяпти.

Тармоқ корхоналари ўртасидаги мусобақада Қизилтепа районида жойлашган 1 ва 5-махсус механизациялашган кўчма колонна пешқадамликни қўлдан бермаётир. Бу меҳнат жамоаларида ўн ойлик топшириқ 104—108 фоизга уддаланди. Эришилаётган ютуқларда Жўрақул Ҳожиев, Мурод Эшматов, Нажмиддин Ҳожиев ва бошқаларнинг ҳиссаси катта. Навоий, Навбаҳор, Конимех районларида фаолият кўрсатаётган механизациялашган кўчма колонналар ҳақида ҳам илиқ гаплар айтиш мумкин.

Барча соҳада бозор иқтисодиёти чуқурлашиб, нархнаво кўтарилиб бораётган ҳозирги шароитда меҳнаткаш инсон, уни ижтимоий жиҳатдан ҳимоялаш диққат марказда бўлиши лозим. Бу масала трест жамоаси ўртасида қандай ҳал этилаяпти?

— Ҳақиқатан ҳам мураккаб даврда яшаяпмиз, — дейди бирлашган касаба уюшма қўмитаси ходими Мўмина Тошпўлатова. — Ҳар қадамда муаммо, тақчиллик. Бу зиммамизга катта масъулият юклайди. Ишчи-хизматчиларнинг меҳнат ва дам олиш шароитини яхшилаш юзасидан бир қатор тадбирлар амалга оширилмоқда. Жумладан, уюшма бюджети ҳисобидан ижтимоий муҳофаза жамғармаси ташкил этилди. Ходимларга ҳар ой 130 сўмдан қоплов (компенсация) пули бериб борилмоқда. Ажратилаётган озиқ-овқат ва саноат молларининг адолатли тақсимланиши устидан қатъий назорат ўрнатганмиз. Трест ҳузурида тиббий-санитария қисми, барча бўлимларда эса медпункт ва ошхоналар, савдо шахобчалари ишлаб турибди. Бултур 115 нафар ходимларимиз касаба уюшма ҳамда ижтимоий муҳофаза жамғармаси ҳисобидан йўлланма билан таъминландилар. Жорий йил бошидан буён эса 116 киши мамлакатнинг сўлим ва хушманзара оромгоҳларида ҳордиқ чиқариб, ўз саломатликларини тиклаб қайтишди. Яна бир гап: трест тасарруфидаги санаторий-профилакторийни барпо этиш жадал олиб борилмоқда. У ҳадемай ишга туширилади. Якка тартибда уй қурувчиларга узоқ муддатли қарз бериш йўлга қўйилган. Сафимизда ҳарбий хизмат бурчини Афғонистонда ўтаб қайтган анча-мунча ёшлар бор. Уларга навбатдан ташқари уй-жой ажратилаяпти.

Муаммо кўндаланг қўйилади

— Бу масаланинг бир томони, холос, — дея суҳбатга қўшилди трест бош муҳандиси Омон Турдиев. — Аслини олганда зиммамизга юклатилган вазифаларни рўёбга чиқаришда талай қийинчиликларга дуч келаяпмиз. Ҳолва деган билан оғиз чучимайди. Тармоқда тўпланиб қолган иқтисодий муаммолар қўлимизни калта қилиб қўяяпти. Мана, бир мисол. Асосий буюртмачи—Ўзбекистон Мелиорация ва сув хўжалиги вазирлигига қарашли 24-қурилаётган корхоналар бирлашган дирекцияси (ОДСП) бажарилган иш учун ўз вақтида пул тўламаяпти. Ҳозирги кунда бу ташкилот биздан 7 миллион сўм қарздор. Ваҳоланки, Ўзбекистон Республикаси Президенти ҳузуридаги Вазирлар Маҳкамасининг қарорига мувофиқ, буюртмачи бажарилган иш ҳажми учун ҳар ойда ҳисоб-китоб қилиб туриши шарт. Молиявий аҳволнинг танглиги туфайли қурилиш материаллари таъминотида муттасил узилишлар содир бўлмоқда. Илгари ҳар қалай тузук эди. Энди эса жавобгар одамнинг ўзи қолмади. Зарур хом ашё ва материаллар учун олдиндан ҳақ тўлаш талаб қилинаяпти. Бундай ҳолда чўнтакда пул бўлса яхши. Агар бўлмаса-чи?

Биз қурилиш материалларининг 50 фоизини республика сув хўжалиги қурилиши давлат қўмитаси ажратган фонд бўйича РСФСРнинг Иркутск ва Владимир шаҳарларидан ташиб келтиришимиз лозим. Ростини айтганда, бу борада ҳам омад кулиб боқмаяпти. Нима кўп—баҳона кўп. Масалан, бу йил Россиядан 4 минг куб метр ёғоч-тахта олишимиз керак. Йил охирлаб бораяпти-ю, эндигина унинг тўртдан бир қисми етказиб берилди, холос. Ўзинг учун ўл етим, деганларидек қўшимча чораларни излашга мажбур бўлаяпмиз. Елиб-югуриш натижасида 1000 куб метр ёғоч-тахта топдик. Шунингдек, дераза ойналари, электр жиҳозлари, техника воситалари учун эҳтиёт қисмлар таъминоти ҳам яхши эмас.

Темир-бетон буюмлар ва металл ускуналарни Тошкент, Бекобод ҳамда Қарши шаҳарларидаги ихтисослашган комбинатлардан ўз кучимиз билан ташиб келтираяпмиз. Бу эса қурилиш таннархининг юқори бўлишига олиб келаяпти.

Бош муҳандиснинг куйибпишганича бор. Таъминотдаги номутаносиблик иш жараёнига салбий таъсир кўрсатаётгани рост. Аммо трест маъмурияти, мутахассислар «олма пиш, оғзимга туш» қабилида қўл қовуштириб ўтиришгани йўқ. Оғир вазиятдан чиқишнинг мақбул йўллари қидириб топилмоқда. Россиялик ўрмончилар билан ўзаро манфаатли асосларда тўғридан-тўғри ҳамкорлик алоқалари ўрнатилаяпти. Маҳсулот айирбошлаш эвазига олинаётган ёғоч-тахта миқдорини анчагина оширишга муваффақ бўлинди. Бу борада вилоятдаги давлат ва жамоа хўжаликлари яқиндан ёрдам кўрсатаётирлар. Ҳозирча асосий буюртмачидан умид кам. Шунинг учун турли маҳаллий ташкилотлар билан шартнома тузилиб, хизмат миқиёси кенгайтирилмоқда. Бажарилган иш учун трест ҳисобига ойма-ой маблағ ўтказиб турилибди. Омонат уловда узоққа бориб бўлмайди, албатта. Бу ўз-ўзидан тушунарли. Қурувчи-мелиораторлар яхши кунлар ёди билан яшаб, меҳнат қилишаяпти. Иқтисод ва тежамкорликни таъминлаш, таннархни арзонлаштириш, иш сифатини яхшилаш диққат марказида. Қизилтепа шаҳрида темир-бетон буюмлари заводи қурилиши бошлаб юборилди. Техника ва механизмларни таъмирлашга мўлжалланган хўжалик ҳисобидаги бошқарма фаолият кўрсатмоқда. Йилига 15 миллион дона маҳсулот ишлаб чиқариш қувватига эга бўлган ғишт заводи барпо этиш кўзда тутилган. Айни кунда лойиҳа-смета ҳужжатлари тайёрланмоқда.

...Ушбу сатрларни битарканмиз, бир ўй бизга тинчлик бермади. У ҳам бўлса Навоий сув хўжалиги қурилиши тресги ҳисобидаги ишлаб чиқариш қувватларининг қарийб ярми бекор турганлигидир. Зеро, мазкур ташкилот «Наваиирстрой» тресги билан бирлашган бўлиб, йилига 50 миллион сўм ҳажмда иш бажариш имкониятига эга. Амалда эса бу кўрсаткич анча кам. 30 миллион сўм қилиб белгиланган . Бунинг сабаби бизга қоронғи. Оқибатда кўпгина техника воситаларининг умри бекор ўтмоқда. Амалга оширилиши мумкин бўлган қанчадан-қанча кенг кўламдаги ишлар орқага сурилаяпти ёки ўз навбатини кутиб турибди. Бир сўз билан айтганда, навоийлик мелиораторлар амалий ёрдамга муҳтож. Тармоқдаги муаммолар зудлик билан ҳал этилмас экан, ишда жиддий бурилиш ясаб бўлмайди. Республика ва вилоятдаги мутасадди ўртоқлар бу ҳақда пухта ўйлаб кўришлари лозим.

О. ХЎЖАЕВ,
«Қишлоқ ҳақиқати»нинг жамоатчи мухбири.

Гулистон шаҳридаги автомобилларга техник хизмати кўрсатиш корхонасида иш хажми кенгайиб бормоқда. Сўнгги ойларда цехлар замонавий ускуналар билан жиҳозланди. Усталар, хизматчиларнинг унумли меҳнат қилиб, яхши ҳордиқ чиқаришлари учун шароит яратилди. Мураббийлар ёшларга касб сирларини пухта ўргатиш билан бирга, одамийликдан дарс бермоқдалар. Омилкорлик, ташкилотчилик туфайли муаммолар вақтида ҳал этилаяпти. Буюртмачилар қисқа вақт ичида мушкуллари осон бўлаётганидан хурсанд.

Корхона ишчилари бошқа матбуот нашрлари қатори «Қишлоқ ҳақиқати» сонларини қизиқиш билан ўқиб борадилар. Долзарб мавзулардаги мақолалар юзасидан қизғин мунозара юритадилар.

Техника ихлосмандлари колхоз ва совхозлар билан яқиндан алоқа ўрнатишга ҳаракат қилмоқдалар. Ўзаро манфаатли ҳамкорлик шарофати туфайли ҳар йили кўпгина ёшлар сифатли техник хизмат кўрсатиш сирларини пухта ўзлаштириб олишмоқда.

СУРАТЛАРДА: 1. Корхона раҳбари Мусурмон Сарваров (ўртада) тажрибали ишчилар Тимофей Ли, Одил Юнусов, Тўлқин Иброҳимов, Асат Маматқулов билан ахлоқ-одоб мавзуидаги мақола хусусида фикрлашишмоқда. 2. Мусобақа пешқадамлари Валижон Маъражапов, Рустам Маъражапов ва Хайрулла Муродов. Ойлик режаларнинг ортиғи билан бажарилишида уларнинг муносиб ҳиссаси бор.

Н. АЛМУРОДОВ олган суратлар.

ХЎЖАЛИКДА КИЧИК КОРХОНА

Ёзёвон районидаги Ўрмон Тошбоев номли жамоа хўжалигида кичик корхоналар очиш йўли билан аҳолини иш билан таъминлаш, уларга зарур ёрдам кўрсатишга катта эътибор берилмоқда. Шу йилнинг ўзида хўжаликда 1 та ширкат ва 3 та кичик корхона ташкил этилди.

Бу ерда ташкил этилган шолча тўқиш цехида 15 нафар колхозчи янги касб-кор бўйича меҳнат қилмоқда. Цех устаси Каримжон Исмоилов бошлиқ косиблар ишлаб чиқарган минг метр ҳажмдаги шолчанинг деярли ярми арзон нархда колхозчиларга сотилди. Цех очиш учун қилинган 15 минг сўм харажат қопланиб, эндиликда цех хўжаликка даромад келтирмоқда.

Яқинда хўжалик ирригатори Зокиржон Шерматовнинг ташаббуси билан яна бир корхона—асфальт тайёрлаш цехи фойдаланишга топширилди. Хўжалик унга 35 минг сўм маблағ сарфлади. Ҳозирги кунда бу цехда 20 дан ортиқ ишчи меҳнат қилаяпти.

Айни кунларда хом ғишт ишлаб чиқарадиган цех қурилиши жадал суръатлар билан олиб борилмоқда. Хўжалик томонидан цех қурилишига 40 минг сўм маблағ ажратилган.

Айниқса, колхозчилар хўжалик қошида ташкил этилган «Химо» ширкати фаолиятидан мамнун. Ширкат Россия вилоятларидаги хўжаликлардан шартнома асосида қисқа вақт ичида 300 куб метрдан зиёд ёғоч-тахта келтириб, савдо тармоқларидагига нисбатан анча арзон нархларда колхоз аъзоларига сотди. Ҳабибулло Обидов раислик қилаётган бу ширкат яқинда ёғоч-тахтага ишлов берадиган кичик устахона ҳам ташкил этди. Ҳозир унда 5 киши меҳнат қилмоқда.

А. МАДРАҲИМОВ.

Янгиариқ районидаги «1-Май» жамоа хўжалиги чорвадорлари эришаётган натижалар самарали бўлмоқда. Давлатга 45,5 тонна гўшт сотилиб, белгиланган йиллик режа ўн ойда уддаланди. Ўтган йилнинг шу даврига нисбатан 46 тонна сут кўп ишлаб чиқарилди. Паррандачиликда ҳам ижобий силжишлар кузатилмоқда.

НАТИЖА ЧАККИ ЭМАС

Санобар Қурбонова, Гулчеҳра Маткаримова, Ҳожар Машарипова, Гулора Эшматова, Санамжон Матмуродова сингари чорвадорларнинг ана шу ютуқдаги ҳиссалари каттадир.

Тармоқ жонкуярларига иш ва дам олиш шароитлари яратилган. Дам олиш хоналари яхши жиҳозланган. Мавжуд иккита қорамолчилик фермалари ёнида 1 гектардан боғ барпо қилинган. Унинг ҳосилидан чорвадорлар баҳраманд бўлишади. Моддий манфаатдорлик тобора ортиб боряпти. Ҳар бир кишининг ойлик иш ҳақи 300—350 сўмни ташкил қилмоқда.

Ж. ЮСУПОВ.

ЗАМИН ЯШАРАДИ

Маълумки, кейинги йилларда табиатни назар-писанд қилмаслик, турли хил кимёвий ўғитларни палапартиш солинганлиги ўзининг салбий оқибатларини кўрсата бошлади. Наманган вилояти ҳам бундан истисно эмас. Наманган райони экин пайкалларида бу ҳол яққол кўзга ташланмоқда. «Партия XXII съезди», Тельман номли жамоа хўжаликларининг кўл яқинида жойлашган майдонлари ўта шўрлашиб кетмоқда, натижада ҳосилдорлик завол кўрмоқда.

Наманган район ишлаб чиқариш корхонасига қарашли янги ерларни ўзлаштириш, пайкалларнинг мелиоратив ҳолатини яхшилаш бўлинмаси жамоаси бу борада ибратли ишларни амалга оширмоқда. У 22 та бульдозер, 2 та экскаватор билан қуролланган. Шу йилнинг ўтган ойлари давомида юқорида номлари тилга олинган хўжаликларда 200 гектардан ортиқ майдондаги ерлар текисланиб, атрофларидан зовурлар қазилиб, мелиоратив ҳолати яхшиланди. Шу вақт ичида жамоа механизаторлари 490 минг сўмлик тупроқ ишларини бажардилар. Маматхон Абдувалиев, Жамолиддин Нурматов, Фазлиддин Халилов, Баходир Юсупов каби механизаторлар ҳамкасбларига ўрнак бўлмоқдалар.

А. ХОЛМИРЗАЕВ.

БЎРСИЛДОҚ НОНЛАР

Нуриддин ўрта мактабни тугатгач, ҳеч иккиланмай новвойлик касбини танлади. У дастлаб хамир қориш, нон ёпиш сир-асрорларини устози Мардон Ҳамроевдан ўрганди. Ёпган нонлари олдинига ўзига унчалик маъқул тушмас, харидорлар олдида ўзини ноқулай сезарди. Аста-секин бу ишлар ўз йўлига тушиб кетди.

Бир неча йил олдин Шофиркон районидаги Темирчи қишлоғида ҳашар йўли билан бунёд этилган янги новвойхонада дастлаб мустақил иш бошлади. Меҳнатсеварлиги, хушмуомалалиги уни қисқа фурсатда элга танитди.

— Маҳалламизнинг тўй-томошалари Нуриддинжон ёпган нонларсиз ўтмайди. Бу йигит узоғимизни яқин, оғиримизни енгил қилмоқда, умридан барака топсин, — дейди Темирчи маҳалла қўмитасининг аъзоси Собир Асадов.

— Ҳар куни 500—550 дона иссиқ нон ёпиб, халқимизга етказиб бераяпмиз. Ун масаласи бироз қийинчилик туғдирмаганида биз бундан ҳам кўпроқ нон ёпиб, халқимизнинг талабини қондирган бўлардик, — дейди уста новвой Нуриддин Эргашев.

И. КАРОМОВ.

ЧЕТ ЭЛЛАРДА

ШАМОЛ АРАЛАШ ҚАТТИҚ ЁМҒИР

СИЭТЛ (Вашингтон штати) (ТАСС мухбири Димитирий Шишков). Якшанба куни Қўшма Штатларнинг шимоли-ғарбий қирғоғида жуда кучли шамол туриб, қаттиқ жала қуйди. Тезлиги баъзида соатига 160 километрга етган қаттиқ шамол улкан дарахтларни қулатиб кетди, уларнинг баъзилари уй-жойларнинг устига йиқилди. Электр узатиш линияларининг шикастланиши натижасида Вашингтон штатидаги энг катта Сиэтл шаҳри ҳамда унга яқин ерда жойлашган Такома шаҳри бир неча районларининг аҳолиси электр энергиясиз қолди.

Табиий офатнинг қутуриши натижасида шанбадан якшанбага ўтар кечаси Вашингтон штатининг тезюрар автомобиль йўлларида ҳаракат бир неча марта тўхтаб қолди. Штат хизмат маҳкамалари тиклаш ишларини олиб бормоқда. Катта вайронагарчиликлар ёки қурбонлар бўлгани ҳақида хабар келгани йўқ.

РЕЖА АМАЛГА ОШМАДИ

ПАРИЖ (ТАСС). Франциядаги «Антенн-2» телекомпанияси кўрсатган материалга қараганда, агар Форс кўрфази атрофида уруш чиқмаганида шу йилнинг охиригача Ироқ атом бомбасига эга бўлиб қолар эди.

Бу бомбани яратиш устида Ироқнинг турли жойларида 15 мингдан кўпроқ мутахассис ишлар эди. Бу ишлар Совет Иттифоқида ва Францияда ишлаб чиқарилган реакторлардан ҳамда энг замонавий итальян техникаси билан жиҳозланган уран рудасини бойитиш заводларида олиб борилган эди. Бу фаолиятнинг излари Ироқнинг ҳамма жойида топилди, деб таъкидланади материалда.

ҲАЙВОНЛАР УСТИДА ТАЖРИБА

ЛОНДОН **(ТАСС мухбири Александр Сизнев).** Британиянинг тиббиёт соҳасидаги тадқиқотлар учун маблағ йиғиш билан шуғулланадиган хайрия ташкилотлари янги дори-дармонлар ва вакциналар ишлаб чиқишда тажриба олиб бориш мақсадида ҳайвонлардан фойдаланиш борасидаги ишларни қўллаб-қувватладилар. Ҳайвонлар устида ўтказиладиган барча тажрибаларни тезда тўхтатишга чақираётган ташкилотларнинг тутган йўлига қарши ҳужум бошлаганлар орасида ракни тадқиқ этиш империя жамғармаси, рак касалликларини ўрганиш кампанияси, Британия юрак жамғармаси ва бошқа ташкилотлар бор.

Ҳозирги тадбир ташкилотчиларининг маълумотларига кўра, ўтган йили Буюк Британияда тиббий тадқиқотлар чоғида жами 3,2 миллионта ҳайвондан фойдаланилган. Уларнинг аксар кўпчилик қисми — 2,7 миллионтаси сичқонлар ва турли-туман кемирувчи ҳайвонлар эди. Хайрия ташкилотлари тиббий тадқиқотлар ўтказиш мақсадида ҳар йили йиғадиган 200 миллион фунт стерлингнинг атиги 10 миллиони ҳайвонлар устида тажриба ўтказиш ишларига сарфланмоқда.

СЎНГГИ СОАТДА

● **ТЕЛЬ-АВИВ (ТАСС мухбири Александр Жудро).** Фаластин фаоли Ханан Ашрави Фаластин озодлик ташкилоти билан алоқа қилишда айбланиб суд йўли билан таъқиб этилмаса керак, деб хабар қилди бугун Исроил рўзномалари ҳукуматга яқин доираларнинг фикрига асосланиб.

Полиция Х. Ашравига қарши «террорчи» ташкилотлар билан алоқа қилишни тақиқловчи Исроил қонунини бузганликда расмий равишда айблашни тавсия этди, деган хабар маҳаллий демократик жамоатчиликнинг қаттиқ норозилигига сабаб бўлди. Х. Ашрави Яқин Шарққа бағишланган Мадрид конференциясини тайёрлашда фаол иштирок этган ва ана шу анжуманда фаластин делегацияларининг матбуот билан алоқа қилувчи вакили вазифасини бажарган Фаластин арбобидир. АҚШ Президенти Жорж Буш унинг тақдири хусусида хавотирлик билдирди.

Исроил бош прокурори Йосеф Хариш Ашрави «иши» юзасидан узил-кесил қарор адлия вазири ёки ҳатто умуман вазирлар маҳкамаси билан маслаҳатлашувдан кейин қабул қилинишини айтди. Матбуотнинг фикрича, бу Исроил раҳбарияти АҚШ маъмурияти билан тўқнашмасликни афзал кўришини ҳамда сулҳ жараёнида иштирок этаётган фаластинликлар ва Фаластин озодлик ташкилоти ўртасида ошкора қилинмай олиб борилаётган маслаҳатлашувларга қарши эътироз билдирмаслигини кўрсатади.

● **ДАМАШҚ (ТАСС мухбири Александр Субботин).** Сурия Байрут маъмурларининг Ливан жанубини БМТ Хавфсизлик Кенгаши 425 резолюцияси асосида Исроил босқинчиларидан озод қилишга доир куч-ғайратларини қўллаб-қувватлайверади. Сурия газеталарининг бугун ёзишича, Сурия Араб Республикасининг вице-президенти Абдулҳалим Ҳаддам шу куни олдин режалаштирилмаган ташриф билан Дамашққа келган Ливан ташқи ишлар вазири Фарис Буэйзни қабул қилиш чоғида шу ҳақда яна гапирди. Маҳаллий матбуот суҳбатдошлар минтақадаги воқеаларнинг сўнгги ривожини, Мадрид учрашувини ҳамда Яқин Шарқдаги сулҳ жараёни бўлажак босқичларининг эҳтиёжларини, Сурия билан Ливаннинг муштарак манфаатларини ва умуман араб манфаатларини таъминлаш учун ҳаракатларни мувофиқлаштириш ва ҳамкорлик қилиш масалаларини муҳокама қилганликларини таъкидлайди.

Ф. Буэйз Сурия ташқи ишлар вазири Фаруқ Шараа билан ҳам учрашди. Ф. Буэйзнинг маслаҳатлашувлари муносабати билан маҳаллий кузатувчилар Дамашқ билан Байрут Ливан жанубини оккупация қилиб туриш муаммосини ҳал этиш Араб-Исроил можаросини бартараф этиш умумий жараёни силжишига боғлиқ эмаслигини бир неча бор айтганликларини эслатишмоқда. БМТ Хавфсизлик Кенгашининг 425-резолюцияси маҳаллий кузатувчиларнинг фикрича, дарҳол ва сўзсиз бажарилиши керак.

● **ДЕҲЛИ (ТАСС мухбири Андрей Черепахин).** Ҳиндистон Бош вазири П. В. Нарасимха Рао Ҳиндистон жанубидаги Андхра-Прадеш штатининг Нандьял сайлов округида Ҳиндистон парламентининг қуйи палатасига ва маҳаллий ҳокимият идораларига қўшимча сайлов чоғида ишонарли ғалаба қозонди.

ПТИ ахборот бошқармасининг хабар қилишича, саноқ комиссиясининг якшанба куни кечқурун эълон қилинган маълумотларига мувофиқ ҳозирги ҳукумат бошлиғи ана шу округдаги ўз рақиби — ўнг консерватив Бхаратия Жаната Партии (БЖП) вакили Б. Лакшманга нисбатан анча кўп овоз олган. Нарасимха Рао шу кунгача республика қонун чиқарувчи олий органига аъзо эмас эди. ЮНИ ахборот бошқармаси П. В. Нарасимха Рао Ҳиндистон парламенти қуйи палатасига сайланди, деб эълон қилинганлигини хабар қилди.

Эслатиб ўтамиз, Ҳиндистонда парламент қуйи палатасидаги 15 ўринга ва штатларнинг қонун чиқарувчи мажлисларидаги 56 ўринга қўшимча сайлов ўтказилди. 1200 номзод депутат ваколатини олиш учун курашди. Қўшимча сайловнинг расмий натижалари ҳали эълон қилингани йўқ. Бироқ, ахборот бошқармаларининг таъкидлашича, штатларнинг кўпида ҳукмрон Ҳиндистон миллий конгресси партиясининг вакиллари пешқадамлик қилган.

(ТАСС).

СИЧҚОНДАН ҚЎРҚИБ

ҚОҲИРА (ТАСС мухбири Олег Зуенко). Миср авиакомпаниясининг Қоҳирадан Лондонга қатнайдиган самолётининг учиши яқинда уч соат кечикди. «Ижипшн газетт» рўзномасининг хабар қилишича, бунга оддий сичқон сабаб бўлди. Қандайдир йўл билан самолётга кириб қолган сичқонни учишдан бир неча минут олдин кўриб қолишди. Қўрқиб кетган йўловчилар самолётнинг олдинги қисмига тўпланиб олишди. Самолётга етиб келган аэропорт ходимлари сичқонни тута олишмади, шу сабабли йўловчиларнинг учиб кетишлари учун бошқа самолёт берилди.

Деярли ярим асрдан буён Польша ҳудудида жойлашган собиқ «Освенцим» концлагерига келиб-кетувчилар кети узилмаяпти. Гитлерчи каллакесарлар бу ерда минг-минглаб бегуноҳ кишиларни маҳв этишган.

«Бу музейнинг йил бўйи ишлаётгани айни муддао, — деб ёзади ушбу суратни чоп этган итальян журнали. — Зотан, фашизм ғоялари 3 минг йилдан кўпроқ вақт мобайнида мавжуд бўлишига қарамай, айнан XX асрда у асл башарасини намоён қилди. Одамлар буни билишлари, ёдда тутишлари ва такрорланишига асло йўл қўймасликлари керак».

(ТАСС).

ШИКОЯТ, ХАТ ВА МАЪМУРИЙ ОРГАНЛАР БЎЛИМИНИНГ МАХСУС САҲИФАСИ № 7

ҲАЁТ ИНСОНГА БИР МАРТА БЕРИЛАДИ

Ўз жонига қасд қилишдек чексиз бебахтлик жамиятнинг маънавий иллатига, фожиасига айланиб кетишидан ташвишдаман. Тарбиявий-маънавий қадриятларнинг қадрсизланиши, руҳий-маърифий дунёдаги қашшоқлик, ҳаётдаги етишмовчиликлар, оилавий турмушдаги маданиятсизлик, аниқроғи, икки томоннинг ҳам оила қуришга тайёр эмаслиги, ёш оилаларнинг ижтимоий жиҳатдан ҳимоясизлиги, ота-оналарига иқтисодий қарамлиги бу фожианинг сабабларидан бўлмоқда.

Ўз жонига қасд қилаётганлар орасида, асосан, ёш аёлларнинг кўплиги кишини ўйлантирди. Маънавий соғлом ҳуқуқий жамият қуриш томон юз тутган, миллатнинг маънавий-руҳий, жисмонан баркамоллиги учун сафарбарликка киришган эканмиз, бундай иллатга қарши ҳамкорликда ўт очмасак, уларнинг илдизини қуритмасак кутилган самарага эришиб бўлмайди.

Бу бадбахтликлар мени, нафақат, прокурор сифатида, балки оддий инсон сифатида кўпроқ изтиробга солади. Ғиждувон районидаги далиллар ва бошқа минтақаларда содир этилаётган дўзахий даҳшатларни олиб қарайлик. Нима учун ўн гулидан бир гули ҳам очилиб улгурмаган, инсоний бахт, оналик толесидек муқаддас неъматлар таъмини тотиб кўрмаган, қизжувонлар ўзларини ўлимга маҳкум этмоқдалар? Ахир, мусулмончиликда бу ҳолат қатъиян инкор этилади-ку? Жонига қасд қилишлик Оллоҳу таолога нисбатан энг олий, кечирилмайдиган шакkоклик, деб қораланади? Одамзодга ато этилган «жон» бандасининг эмас, ёлғиз эгамнинг «мулки» эканлиги айтилиб, ана шу жонни олиш ҳам ёлғиз оллоҳнинг ўз ихтиёридалиги таъкидланади. Шунинг учун ҳам уларга на жаноза ва на иззат-икром раво кўрилади.

Ўтган йили Ғиждувон районида 7 аёл ўзига ўзи ўт қўйди. Улардан беш нафари ўлди, икки нафари эса бир умрга мажруҳ бўлиб қолди. Прокуратура райондаги ҳуқуқни муҳофаза қилувчи органлар, халқ депутатлари Кенгашлари, фирқа ва жамоат ташкилотлари, соғлиқни сақлаш муассасалари билан ҳамкорликда мазкур фожиаларнинг сабабларини синчиклаб ўрганди. Бундай кўнгилсизликларнинг олдини олиш мақсадида зарур чора-тадбирлар ишлаб чиқилди. Лекин фожиаларнинг олдини олиш учун уларни келтириб чиқарган ижтимоий, маиший ва маънавий сабабларни билиш, уларни ўрганиш, ёвузликнинг туб илдизларини очиш катта машаққат талаб этади. Бундай фожиаларнинг сабаблари асл моҳияти билан арзимас сабаблар, улардан яна бир қисми турли руҳий хасталиклар билан боғлиқдир. Ўшаларнинг тўрт нафари оилавий келишмовчилик негизида, иккитаси — руҳий бетоблик оқибатида юз берган.

М. Очилова 24 март куни қайнонаси билан жанжаллашгани туфайли эридан қўрқиб ўзини ўзи ёқиб юборган. Д. Эргашева ва М. Наврўзовалар бири енгилтаклиги учун отасидан қўрқиб, иккинчиси эрини рашк қилиб ўзларига олов беришган. 1973 йил 5 майда Самарқанд ноҳиясида туғилган Соҳиба Жўраева никоҳ ёшига етмаган бўлса-да, ўз тақдирини 1989 йил сентябрида қонунсиз никоҳ асосида ғиждувонлик Исроил Қурбонов билан боғлайди. Улар бирга яшашса-да, лекин ёш жувон пропискадан ўтмаган. 1990 йил 5 июль куни эрининг ота-онаси билан қаттиқ жанжаллашганлиги сабаб бўлиб, ўзини ўзи ёқиб юборган.

Эри билан арзимаган сабабларга кўра жанжаллашиб асоссиз рашк туфайли ёш жувон Шоира Ярашова ўз умрига зомин бўлди. 1990 йил 21 июль куни эрталаб қўшнисининг «Эринг тўйда отарчиларга тегажоқлик қилди» деган ҳазили баҳонасида турмуш ўртоғи Наби Ярашовни уйқудан уйғотиб, жанжал кўтаради. Эри уни бир тарсаки урди. Аёл эрини қўрқитиш учун ўзига ўт қўяди. Натижада ўлди. Беш йил турмуш қуриб, бирор марта ҳам эри билан жанжаллашмаган аёл арзимас ана шу сабаб туфайли ёш жонидан жудо бўлди. Нима бу? Енгилтакликми? Ақлсизликми? Маънавий қашшоқликми? Онгсизликми?

Ш. Самиева билан Ш. Жўраевалар эса руҳий хасталикдан ўзларини ёқиб, жонларига қасд қилишди. Текширишлар шуни кўрсатдики, бу аёллар бирор марта шифокорларга мурожаат қилишмаган. Участка врачлари эса ўз вақтида одамларни диспансеризациядан ўтказишмаганлиги сабабли улар махсус рўйхатга олинмаганлиги ташвишли, албатта.

Бозор иқтисодиёти танглики янада кескинлаштирмоқда. Жумҳуриятимиз Президенти фуқароларни ижтимоий жиҳатдан муҳофаза қилиш, уларнинг моддий-ижтимоий аҳволини яхшилаш борасида қатор фармонлар қабул қилди. Хусусан, ун ва ун маҳсулотлари харид нархининг оширилмагани катта мадад бўлди. Инсонпарвар бу сиёсат ҳозирнинг ўзидаёқ кутилган самараларини бера бошлади.

Район ҳуқуқни муҳофаза қилиш органлари фаолиятини муштараклаштиришдек муҳим ташаббусни йўлга қўйдик. Координацион кенгаш тузилди. Ташкилий масалалардан тортиб, токи профилактик, ташвиқот-тарғибот ишлари ҳам кенгаш фаолиятига киради. Ўз жонига қасд қилиш сабабларини чуқур ўрганиш, ҳар бир далил бўйича махсус текширув ўтказиш, айбдор шахсларнинг жавобгарлик масаласини зудлик билан ҳал этиб, уларга қонуний чоралар кўриш жойларда хотин-қизлар билан ишлаш Кенгашларининг фаолиятларини доимий назорат қилиш каби масалалар ҳам шулар жумласидандир.

Маҳаллий оммавий ахборот воситалари бу борада бизга ёрдам бермоқда. Айни пайтда, ҳуқуқни муҳофаза қилиш органлари координацион кенгаши иш режасига кўра прокуратура, ички ишлар, суд, жамоат ташкилотлари, хусусан, соғлиқни сақлаш муассасалари билан ҳамкорликда ноҳиянинг барча хўжаликларида, ташкилотлар ва маҳаллаларда, мактабларда, оилаларда одамларнинг ҳуқуқ маданияти, тарбияси ва уни шакллантиришдек мураккаб ишларни амалга оширяпмиз. Асосий мақсад — одамларни қонунлар билан яқиндан таништириш, ўз ҳақ-ҳуқуқларини, ҳуқуқий давлат моҳиятини тушунтиришдир. Ўтган ойларда ўз жонига қасд қилишлар кескин камайди. Бозор иқтисодиёти шароитида муҳтожларга ёрдам бериш режалари ишлаб чиқилди. Районнинг ҳар-бир кишисини ёшидан қатъий назар, тиббиёт кўригидан ўтказиш ишлари бошлаб юборилди. Ҳаёт инсонга бир марта берилади. Шундай экан, яшаш ҳам олий неъмат эканлигини тушунмоқ, дилдан ҳис этмоқ, турли машаққатларни матонат билан енгмоқ керак.

Н. ХОЛМАТОВ,
Ғиждувон район прокурори, адлия маслаҳатчиси.

Сиз суратда кўриб турган милиция лейтенанти Умаржон Рўзиматов эндигина 30 ёшни қаршиламоқда. Бир қараганда буни шов-шувга айлантирадиган жойи йўқ. Шундай бўлса-да шошилманг. Унинг босиб ўтган ҳаёт йўлига бир назар ташланг. «Афғон» жангларида олган қалбни зирқиратадиган унутилмас таассуротлари билан ошно бўлишга интилинг. Шунда «Жанговар хизматлари учун» медали соҳиби эканлигидан воқиф бўласиз. Тошкент милиция олий мактабини тугатган.

Умаржон шу кунларда Учқўрғон шаҳридаги Октябрь ва Кўприкбоши маҳаллаларида участка инспектори бўлиб ишламоқда. У аҳоли, айниқса, ёшлар ўртасида ҳуқуқ-тартибот ишларини ташвиқот қилишни яхши йўлга қўйиб олди. Шу боис бу ҳудудда жиноятчилик кескин камайиб бормоқда. Ҳар иккала маҳалла аҳли Умаржон Рўзиматовдан мамнун.

Б. ХОЛМИРЗАЕВ олган сурат.

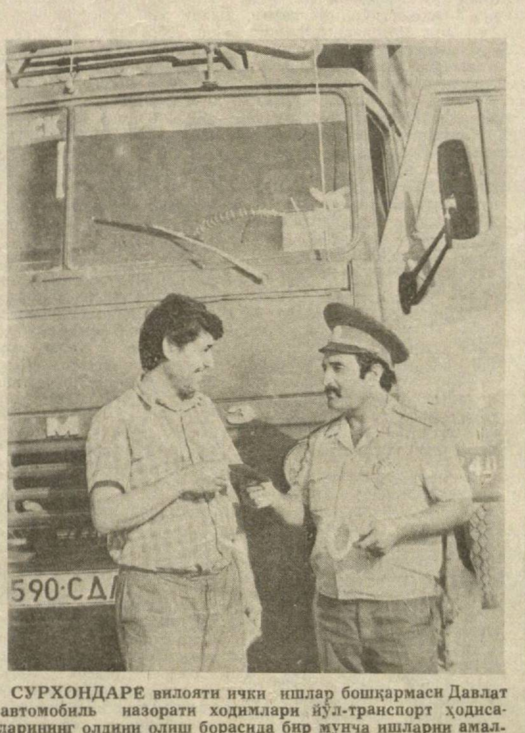

СУРХОНДАРЁ вилояти ички ишлар бошқармаси Давлат автомобиль назорати ходимлари йўл-транспорт ҳодисаларининг олдини олиш борасида бир мунча ишларни амалга оширмоқдалар. Хусусан бу борада Термиз шаҳар Давлат автомобиль назорати бўлими ходимларининг ишлари ибратлидир. Улар назоратсиз бўлган барча турдаги автотранспорт воситаларини тезда аниқлаб, ҳисобга олишади. Транспортни ҳужжатларсиз, шунингдек спиртли ичимликлар истеъмол қилиб бошқарган ҳайдовчилар билан алоҳида шуғилланишади. Йўл-транспорт ҳодисасининг олдини олиш учун кўпгина автохўжаликларда ҳам бўладилар.

СУРАТДА: Термиз шаҳар давлат автомобиль назорати бўлими ходими, милиция сержанти Рустам Чориев 2510-автобаза ҳайдовчиси Сафар Калоновнинг ҳужжатларини кўздан кечирмоқда. ДАН инспектори Рустам Чориев 11 йилдан буён ўз касбини эъзозлаб келмоқда. Шу боис ҳамкасблари уни доимо эъзозлашади.

Ш. СУЛТОНОВ олган сурат.

ЎЗИНГНИ ЭҲТИЁТ ҚИЛ...

Тошкент вилоятида ўтган ўн ой мобайнида 1948 марта йўл-транспорт ҳодисаси содир бўлиб, 415 нафар киши ҳалок бўлди ва 2184 нафар киши тан жароҳати олди.

Қишда кўча ҳаракатида жиддий синов бошланади. Биринчи ёмғир ёққан кундаёқ вилоятимиз ҳудудида 14 йўл-транспорт ҳодисаси содир бўлди. Унча малакага эга бўлмаган айрим шофёрлар биринчи куннинг ўзидаёқ машиналарини бошқара олмай, фалокатга учрашди.

Тошкент тамаки фабрикаси ишчиси Собир Тўлаганов ёмғирдан йўлнинг сирпанчиқ бўлиб қолганлигини инобатга олмади. Бошқариб бораётган автомашинаси тойиб кетиб, йўл чеккасидаги дарахтга урилди ва ёнида ўтирган йўловчи ҳаётдан барвақт кўз юмди. Ўзи оғир ҳолатда шифохонага ётқизилди.

Шу куни Қибрай райони ҳудудида яна бир фалокат содир бўлди. Ширакайф Мирҳосил Ҳакимов йўл ёмғирда сирпанчиқ бўлиб қолганлигини ўйлаб ҳам ўтирмади. «Киттак»нинг кучи билан «юз» босгиси келиб кетди, шекилли тезликни оширди. Машина бошқаришни удда қилолмай, тойиб кетиб, йўл чеккасида турган икки йўловчини «уриб» юборди. Улардан бири шу ердаёқ ҳаётдан кўз юмди, иккинчиси касалхонага ётқизилди.

Бундай кўнгилсиз воқеаларни кўп келтириш мумкин. Аммо унинг оқибати-чи? Шу саволга биргалашиб жавоб изласак. Бу йилги қиш қаттиқ, серёғин келиши мумкин. Туман тушиб, кундуз кунлари кўриш даражаси пасайиб кетади. Шунинг учун йўлга чиққан ҳар бир ҳайдовчи ўта хушёр, етарли малакага эга бўлиши зарур. Мана шундай пайтларда йўл ҳаракати қоидаларига қатъий риоя қилган шофёрларгина кўча тасодифларидан сақланиб қолишлари мумкин. Ҳайдовчилик масъулиятини бекободлик шофёр У. Султонов ҳам унутиб қўйди. Оқибатда машинаси тойиб бориб, Дзержинский номли жамоа хўжалиги ҳудудида тўрт яшар Н. Эргашевани уриб кетди. Унинг ҳаракати юзасидан тегишли жазо белгилаш, белгиламасликни ҳуқуқни ҳимоя қилиш органлари ҳал этади, албатта. Бизнинг мақсадимиз эса ана шундай кўнгилсизликнинг олдини олишдир. Шу боис ҳар бир ҳайдовчи ёғингарчиликда қуйидагиларга қатъий амал қилиши керак.

Қалин туман тушганда, ҳар бир ҳайдовчи автомобилни ўта ҳушёрлик билан бошқариши, ҳар сонияда ўзи бошқараётган машинани дарҳол тўхтатиб қолиш имкониятига эга бўлиши керак. Чунки, тормоз тизмаси яхши созланмаган ёки ўз вақтида кўздан кечирилмаган бўлса, жиддий кўнгилсизлик юз бериши шубҳасиз. Шундай экан касални даволагандан кўра унинг олдини эртароқ олган маъқул. Давлат автомобиль назорати ходимлари ҳаракатини ҳам қисман бўлса-да, шифокорлар фаолиятига қиёс қилсак, шундай хулоса чиқади; юқумли касалликка қарши ўз вақтида эмланмаган киши шу дардга мубтало бўлади. Қишга вақтида ҳозирлик кўрмаган ҳайдовчи ҳам юқорида келтирган мисолларимиз каби кўнгилсиз ҳодисага дуч келмайди, деб ким кафолат беради.

Болаларнинг ўйинқароқлиги ёки йўл ҳаракати қоидаларига амал қилмасликлари ҳам тасодифий ҳолларни келтириб чиқаради. Шунинг учун ҳар бир ота-она, мактаб жамоаси ўқувчиларни қиш мавсуми учун алоҳида тайёргарликдан ўтказишиб, йўл ҳаракати қоидалари билан батафсил таништиришлари зарур. Қиш ўзига яраша қувонч ва ташвиш фаслидир. Шундай экан, ўзларининг ва бошқаларнинг ҳаётларини хавф остида қолдирмай, деган ҳар бир ҳайдовчи қишга жиддий тайёргарлик кўриши лозим. Машинадаги шина, тормоз ва бошқа барча носозликларни бартараф этиш керак. Биз ҳар бир ҳайдовчи ва пиёданинг ўз оиласига эсон-омон қайтишларига тилакдошмиз.

А. ҚЎШБОЕВ,
Тошкент вилояти давлат автомобиль назорати бошқармаси масъул ходими, милиция капитани.

ҚОРА КУРСИДА

Ўсмирнинг жиноят ботқоғига ботиб қолаётганлиги ҳақида ёзар эканмиз, шояд содир этилиши мумкин бўлган кўнгилсизликлар олдини олиб қолармиз, деган умид йилтиллайди қалбимизда. Қайси ота-она ўз боласининг жиноятчи бўлишини хоҳлайди? Ҳеч ким. Аммо шу йўлга кираётган фарзандини қайтариб олиши мумкин бўлган ҳолларда ҳам айрим ота-оналар бунга бефарқлик қилмоқдалар, уларни ўз измларига солиб ололмаяптилар.

Уч ўсмирнинг содир қилган жинояти... Қаҳрамон Восидов ўн олти ёшда, Ҳамдам Казаков ўн еттида, Саттор Юсупов ўн тўққизда. Булар марғилонлик. Йигитлик куч-қувватига тўлиб келаётган ўсмирлар. Аммо улар ҳеч қаерда ўқимайдилар, ишламайдилар. Қаҳрамон Восидов ўтган йили ҳам судланган ва уч йилга озодликдан маҳрум этилганди. Аммо у балоғат ёшига етмаганлиги учун ҳукм ижроси икки йилга кечиктирилганди. Бундан энг аввало ўзи, қолаверса унинг ота-онаси, яқинлари тегишли хулоса чиқариб, назоратга олишмади. Аксинча, Қаҳрамон ўзига ҳамтовоқлар топди.

Мана уччаласи қора курсида. Улар — Марғилон шаҳридаги чойхонада тунаб қолишган. Эрталаб Тошлоқ районидаги Қўрғонча қишлоғига боришган. Шу ерда яшовчи Зайлобиддин Умаровнинг дарвозасига қулф осилганлигини кўриб, ўғирликка киришган. Уйда ҳамма ёқни титиб, нарсаларни остин-устун қилиб юборишган вақтда хонадон соҳибининг укаси почтальон Эркин Умаров келиб қолади. У акасининг уйидаги чақирилмаган меҳмонларни чиқариб юборади. Аммо кўчада ҳеч ким йўқлигидан фойдаланган йигитчалар яна уйга қайтиб кириб Э. Умаровга пичоқ билан ўдағайлаб, зўрлик билан 477 сўмлик буюмларни олиб чиқиб кетишади. Аммо «шоввоз»лар узоққа бора олмайдилар. Шу маҳалла аҳлининг фаоллиги туфайли қўлга тушдилар.

Район халқ суди томонидан Ўзбекистон Республикаси Жиноят кодексининг 125-моддасига биноан ҳар учаласи жиноятчи, деб топилди. Қаҳрамон Восидов 7 йилга, Саттор Юсупов ва Ҳамдам Казаковлар 5 йилга озодликдан маҳрум этилдилар. Афсусланарлиси шундаки, бу йигитларнинг ота-оналари, маҳалла фаоллари уларни вақтида ўз тарбиясига олиб, босган қадамларини назорат қилмадилар. Оқибати эса хунук бўлди.

М. МАРИПЖОНОВ,
Тошлоқ район ички ишлар бўлими бошлиғи ўринбосари, милиция майори.

А. ЮНУСОВ,
район ички ишлар бўлимининг вояга етмаган ёшлар иши билан шуғулланувчи инспекцияси бошлиғи, милиция капитани.

ГУМРОҲ

Шу йил 9 октябрь куни ноҳия халқ суди биносида Қорақалпоғистон Олий суди ҳайъати Ўзбекистон Республикаси Жиноят кодексининг 80-моддаси, 1, 6, 8-бандлари, Ўзбекистон Республикаси Жиноят кодексининг 127-моддаси, 3-банди билан айбли, деб топилган Мухтор Исмоиловнинг жиноий ишини кўриб чиқди.

Суд жараёнида шу нарса маълум бўлдики, 1991 йил 2 июль куни Охунбобоев номли давлат хўжалигида истиқомат қилувчи, шу хўжалик механизатори Мухтор Исмоилов оиладаги бўлар-бўлмас гапларга жаҳл қилиб кўчага чиққан. Шайтон йўлдан урдими, уйдан чиқаётганида ёнига пичоқни ҳам солиб олди.

Дўконда сотувчи бўлиб ишлайдиган Пўлат Нуримбетовга бориб, «Мени Қуролпа бекатига ташлаб қайт. Нукусга кетаётгандим», — деб илтимос қилди. Ҳамқишлоқ йигитнинг уй ишлари кўп экан, рози бўлмади. Унга ялинди, бунга ялинди, охири бир собиқ синфдоши мотоциклида Қуролпагача элтиб қўйди.

Мухтор бекатда кўп туриб қолди. Икки-учта юк машиналари қанча қўл силтагани билан тўхтамай, ўтиб кетди. Ниҳоят олисдан бир мотоцикл кўзга ташланди. Мухтор энгашиб-энгашиб қаради. Ғира-шира қоронғиликда фақат ҳайдовчининг ўзи келаётганини сезди. Қўл силтади. Бечора, инсофли одам эканми, тезликни пасайтирди. Мотоцикл тўхтар-тўхтамас Мухтор ўриндиққа жойлашиб олди. У «81-кўприк» аҳоли пунктигача боришини айтди. Ҳайдовчи Олломберган Сидиқов бу манзилга етмасдан чамаси 2—3 километр берироқда мотоциклни коллектор томонга бурди. Мухтор эса кутилмаганда унга пичоқ урди ва О. Сидиқовни мотоциклдан ағдариб ташлади.

Шундан сўнг Мухтор мотоциклни олиб қочди ва «Олтинсой»гача миниб бориб, ташлаб кетди. Кечаси қариндошлариникида тунаб қолган, эрта тонгда Нукусга борган. Сўнгра Тахиатошдаги опасиникида бўлиб, яна Нукусга қайтган. У О. Сидиқовга урган пичоғини Нукус шаҳридан чиқаверишдаги заправка қошидаги ошхона ёнига яширган. Шу билан айбини ҳеч ким тополмайди, деб ўйлаган.

Судда гувоҳ сифатида сўроқ қилинган Жамила Шукруллаева шундай воқеани айтди.

— Қайнотам Нукусга кетганди. Болаларим билан ўтиргандик, — дейди у. — Бир пайт узоқроқдан бир кишининг йиғи овози эшитилди. Олдинига чўчидим ҳам. Яхшилаб қулоқ тутсам, ҳалиги одам қайнотамнинг исмларини айтиб қичқираяпти. Сўнгра бироз ҳадиксираб, қўшним Мақсуд акага айтдим. Биргалашиб товуш келаётган томонга чопдик. Бориб қарасак, ҳамқишлоғимиз Олломберган Сидиқов экан. Ҳамма жойи қонга бўялган, жуда беҳол эди. У «Мени тезроқ дўхтирга олиб боринглар деди.— Йўлда мотоциклим орқасига минган одамнинг касофати. Уни танимайман», деди, жон ҳолатда. Биз тезда қўшнимиз Рустамнинг машинаси билан уни касалхонага элтдик...

Гувоҳ сифатида судда қатнашган Мақсуд Бўронов ҳам Ж. Шукруллаеванинг фикрларини тўла тасдиқлади. О. Сидиқов касалхонага бориши билан оламдан ўтди. Суд-медицина экспертизасининг хулосасига кўра, марҳумга узунлиги 35 сантиметр бўлган ошхона пичоғи билан ҳамла қилинган. Пичоқ ўнг кўкракнинг олдидан урилиб, 8-қовурғадан кириб, ўпкага жиддий жароҳат етказган. Оқибатда жафокаш кўп қон йўқотиб ўлган.

Жиноятчи Мухтор Исмоилов билан марҳум Олломберган Сидиқов бир-бирини олдин танишмаган. Олломберган Сидиқов 15 йилдан кўпроқ хўжаликда бухгалтер бўлиб ишлаган, кейинги йилларда эса бригада бошлиғи бўлди. Эл ичида обрўга эга, самимиятли, софдил киши эди. Оиласига ҳамманинг ҳаваси келарди. Ҳали ҳаётда орзу-умидлари, ҳаваслари кўп эди. Кутилмаганда М. Исмоилов унинг умрига зомин бўлди. Ички ишлар бўлими ходимларининг тезкор иш юритишлари боис, жиноят фош этилди.

Аслида ИЖ-7107 маркали 27—03 КПГ номерли мотоцикл О. Сидиқовнинг Каримбой Матниёзов деган дўстиники бўлган. Ўша куни О. Сидиқов дўстидан мотоциклни 15—20 минутга сўраб олган.

Мухтор Исмоилов бўлса, қилғиликни қилиб, ўз айбига иқрор бўлиб, ички ишлар бўлимига мурожаат қилишни ўйлаб ҳам кўрмаган. Милиция қошидаги видеосалонга келиб, фильм кўрган-у, ўз айби хусусида ҳеч кимга оғиз очмаган. Фақат милиционерлар ҳаракати билангина ҳибсга олинди.

Айбланувчи суд жараёнида нима учун қотилликка қўл урганининг сабабини ўзи ҳам билмаслигини таъкидлади. Жиддий ўйлаб қараганда, Мухтор саводли, армия сафида хизмат қилган, соғлом йигит. Руҳий касалликларга чалинмаган. Ақли-хуши жойида. Аммо у энг оғир жиноятга онгли равишда қўл урган. Жазо тайинлашда М. Исмоилов айбига тўла иқрорлигини, афсусдалигини айтди. Одил суд унинг олдин судланмаганлигини, оиласида икки фарзанди борлигини, айбига иқрорлигини ҳисобга олиб 15 йил озодликдан маҳрум қилди. Аммо шу билан ҳаммаси жойига тушиб кетди, дейиш инсофдан бўлмас. У қамалгани билан Олломберган ака тирилиб келмайди. Уни олий жазога ҳукм қилингани билан бир гўсхўр камаймайди. Қийин-қийин отасиз қолган норасидаларга, бева қолган оналарга азоб.

Лола ХЎЖАНИЕЗОВА,
Қорақалпоғистон Олий суди халқ маслаҳатчиси.

МУҲАРРИРИЯТДАН: **Азиз муштарийларимиз! Мазкур саҳифамизда чоп этилган мақолаларимизнинг қай бири Сизда чуқур таассурот қолдирди? Хатларингизни кутамиз. Дилни-дилга боғлаган номаларимиз — меҳр торларимиз узилмасин.**

Муҳаррир Н. ЁҚУБОВ.

МУАССИСЛАР: ЎЗБЕКИСТОН РЕСПУБЛИКАСИ ҚИШЛОҚ ХЎЖАЛИГИ ВАЗИРЛИГИ, «УЗПЛОДООВОЩВИНПРОМ» КОНЦЕРНИ, ЎЗБЕКИСТОН РЕСПУБЛИКАСИ АДЛИЯ ВАЗИРЛИГИ, «ҚИШЛОҚ ҲАҚИҚАТИ» ЖУРНАЛИСТЛАРИ ЖАМОАСИ.

МАНЗИЛГОҲИМИЗ: 700083, ТОШКЕНТ, ЛЕНИНГРАД КЎЧАСИ, 32

ТЕЛЕФОНЛАР: муҳаррир ўринбосарлари — 33-44-43, 32-54-44, 33-16-27, 32-54-42. Масъул котиб—33-09-93, 32-56-26. Масъул котиб ўринбосарлари — 32-56-25. Деҳқончилик бўлими — 32-56-35, 32-54-51, 33-54-33. Қайта ишлаш саноати бўлими — 32-54-48. Советлар ва ижтимоий ҳаёт бўлими — 32-56-34. Чорвачилик бўлими—32-56-22. Мелиорация ва қишлоқ қурилиши бўлими — 32-56-30. Маданият, адабиёт ва санъат бўлими — 32-56-36, 33-54-33, 32-56-37. Ахборот ва спорт бўлими — 32-54-54, 32-56-37. Шикоят, хат ва маъмурий органлар бўлими—32-54-49, 32-54-52. Безатиш бўлими — 32-58-79. Эълонлар бўлими—33-81-42.

Ўзбекистон Республикаси «Шарқ» нашриёт-матбаачилик концерни. 700.000 Тошкент шаҳри. Ленинград кўчаси, 32. Нашр кўрсаткич — 64.602, 68.753 нусхада чоп этилади.

1 2 3 4 5 6 7 8 9 10 11 12

Босишга топшириш вақти 21.00 Босишга топширилди 24.00.

Буюртма-6286.